

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS
VERKSAMHETSBERÄTTELSE

2023

Här kan du se
filmer om HFD

Högsta förvaltningsdomstolen är högsta instans bland de allmänna förvaltningsdomstolarna. Huvuduppgiften är att leda rättstillämpningen genom att skapa vägledande avgöranden. Domstolen har 85 medarbetare, varav cirka 70 procent är jurister.

Högsta förvaltningsdomstolen

Postadress: Box 2293, 103 17 Stockholm
Besöksadress: Birger Jarls torg 13, 111 28 Stockholm
E-post: hogstaforvaltningsdomstolen@dom.se
www.domstol.se/hogsta-forvaltningsdomstolen

Foto: Liza Simonsson, Carl Johan Erikson, Ryno Quantz, Peter Holm, Fredrik Larsson, Mats Seitz och Fredrik Lassen.
Formgivning och layout: Sandra Dahlberg. Tryck: Taberg Media Group, Taberg 2024.

INNEHÅLL

ORDFÖRANDEN HAR ORDET	3
RÄTTSFALL I KORTHET	6, 11, 38, 39, 54, 66, 67
VÄGEN TILL HÖGSTA INSTANS	8
UTBLICK MOT SVERIGE OCH VÄRLDEN	12
TEMA: UTVECKLING	14
TEMA: SAMVERKAN	18
TEMA: MEDARBETARSKAP	28
TEMA: INTERNATIONELLT	40
PROFESSORN SOM ÄR STÄNDIGT AKTUELL	56
ÅRET I KORTHET	61
JUSTITIERÅDEN	68
ORGANISATION	71
STATISTIK	72

---

*Ordföranden och justitierådet
Helena Jäderblom.*

ORDFÖRÄNDEN HAR ORDET

För drygt fem år sedan tillträdde jag som ordförande i Högsta förvaltningsdomstolen (HFD). Det är en kort period i domstolens över hundraåriga historia och i en svensk rättstradition som sträcker sig flera hundra år tillbaka i tiden.

HFD:s uppdrag

Rättsskipningen i de allmänna förvaltningsdomstolarna ska skydda enskilda från felaktig eller godtycklig tillämpning av de offentligrättsliga regelverken. I en tid när demokratierna utmanas och är på tillbakagång i världen är det särskilt viktigt att ha i åtanke att ett självständigt och robust domstolsväsende är av grundläggande betydelse för ett demokratiskt styrelseskick. HFD:s huvuduppdrag är att ge vägledning till våra underinstanser, myndigheter och allmänheten i principiellt viktiga frågor på förvaltningsrättsområdet.

Medarbetarskap

HFD har ett 80-tal medarbetare, varav 16 justitieråd och en kanslichef. Våra justitiesekreterare, beredningsjurister och domstolshandläggare är indelade i tre beredningsenheter under ledning av varsin beredningschef. Det finns också en administrativ enhet under ledning av en chefsadministratör där det bland annat arbetar arkivarier, expeditivsvakter och en bibliotekarie.

Två av justitieråden tjänstgör i Lagrådet. Fram till september 2023 var det Mahmut Baran och Leif Gäverth som nu har återgått till att tjänstgöra i domstolen och som har efterträts av Ulrik von

Essen och Kristina Svahn Starrsjö. Utöver dem tjänstgör också det pensionerade justitierådet Mari Andersson i Lagrådet. Övriga 14 justitieråd är indelade i två dömande avdelningar som leds av varsin ordförande: justitierådet Henrik Jermsten och undertecknad.

HFD har till skillnad från våra underinstanser kammarrätterna och förvaltningsrätterna inte ett uttalat utbildningsuppdrag när det gäller framtida ordinarie domare. I praktiken fungerar emellertid vårt system med justitiesekreterare som en plantskola för blivande domare. Vi har många exempel på det från året som gått då ett antal justitiesekreterare lämnat domstolen för tjänster som ordinarie domare i förvaltningsrätt, kammarrätt och hovrätt. Det i sin tur har fått till följd att vi i år rekryterat ett femtontal nya justitiesekreterare. Vi har också anställt flera beredningsjurister, som ett betydelsefullt tillskott i målhanteringen.

HFD har sedan en längre tid erbjudit distansarbete för justitiesekreterare på flera orter. Vi fortsätter med det. Under året återöppnade vi en ”filial” i Umeå och vi har sedan tidigare medarbetare placerade i Sundsvall, Jönköping, Göteborg och Lund. Jag är glad att vi kan erbjuda dessa möjligheter för kvalificerade jurister runt ▶

om i landet och kan konstatera att vi – trots de geografiska avstånden – enligt en färsk medarbetarundersökning är en uppskattad och välfungerande arbetsplats med god sammanhållning.

Målhantering

HFD:s uppgift är att ta fram vägledande avgöranden, prejudikat. Vi ägnar mycket möda åt att identifiera och analysera mål som lämpar sig för detta. Ett led i detta är HFD:s årliga samråd med de fyra kammarrätterna om behovet av praxis på olika rättsområden. HFD har också besökt landets tolv förvaltningsrätter för utbyte och diskussioner (utom den i Växjö, som valde att komma på besök hos oss i stället). Besöken inleddes i Falun strax före pandemiutbrottet 2020 och återupptogs därefter, med avslutning i Malmö tidigt i somras.

Den stora majoriteten av HFD:s mål består av överklaganden av avgöranden i underinstanserna. Antalet inkomna mål ökade från 7 700 mål 2022 till drygt 8 000 mål 2023. Vi arbetar intensivt med att trots den ökade måltillströmningen hålla våra balanser på en rimlig nivå och att handläggningstiderna inte ska bli alltför långa.

Prejudikat

Domstolen har under året meddelat vägledande avgöranden inom många av de vitt skilda rättsområden som hör hit. Du kan läsa om några av dem i den här verksamhetsberättelsen.

En särskild måltyp är rättsprövning av regeringens beslut i fall som rör enskildas civila rättigheter eller skyldigheter eller som gäller vissa typer av miljöfrågor. Under senare år har det varit vanligt att rättsprövningarna gäller tillstånd att uppföra vindkraftverk eller dispens från strandskyddsbestämmelser. Ett uppmärksammat avgörande i maj gällde regeringens beslut angående slutförvaring av använt kärnavfall (HFD 2023 not. 15).

Internationalisering och erfarenhetsutbyte

Internationaliseringen i allmänhet och Europarätten i synnerhet har fått en allt större betydelse för domstolarna. När det finns oklarheter beträffande tolkningen av EU-rättsliga regler är HFD skyldig att vända sig till EU-domstolen med en begäran om förhandsavgörande. För närvarande

väntar vi på sådana avgöranden i mål om mervärdesskatt, tull och om kupongskatt.

Under hösten tog HFD emot domaren Milan Podhrázký från den tjeckiska Högsta förvaltningsdomstolen för ett två veckor långt utbyte. Tidigare under hösten var HFD mötesplats för de nordiska högsta domstolarnas kanslichefer. Vi har också haft besök av den albanska konstitutionsdomstolen samt från EU-domstolen.

Jag har varit i Riga för en konferens om nationella domstolars implementering av Europadomstolens domar, i Lofoten för det årliga nordiska rättspresidentmötet och i Oxford för ett domarsymposium om yttrandefrihet. Justitierådet Mats Anderson och justitiesekreteraren Tobias Andersson deltog i ett möte för skatterättsdomare i Haag. Tidigare i år besökte jag, tillsammans med justitieråden Thomas Bull, Inga-Lill Askersjö och Ulrik von Essen samt kanslichefen Katarina Grén, vår franska närmaste motsvarighet, Conseil d'État, i Paris. Justitierådet Linda Haggren och justitiesekreteraren Emelie Liljeberg besökte Europadomstolen.

Även vår administration deltar i erfarenhetsutbyten och nätverk; bibliotekarien Fredrik Larsson träffade de nordiska överrätternas domstolsbibliotekarier i Norge. Vi är glada över att ACA-konferensen som genomfördes i Stockholm i oktober blev lyckad och där var förhandsavgöranden från EU-domstolen i fokus. ACA är ett nätverk för EU-domstolen och de högsta förvaltningsdomstolarna och deras motsvarigheter runt om i EU. Inom ramen för ACA-samarbetet deltog Thomas Bull och jag i ett seminarium i Neapel i juni om social- och socialförsäkringsrätt.

Vi har förstås också många nationella erfarenhetsutbyten, nätverk och besök, du kan läsa mer om dessa i denna verksamhetsberättelse.

Helena Jäderblom
ordförande

Stockholm, 23/2 2024

Utsikt över Riddarholmskyrkan och Gamla stan.

RÄTTSFALL I KORTHET

Här kan du läsa om några av Högsta förvaltningsdomstolens vägledande avgöranden från 2023.

Kommunernas skyldighet att svara för vissa elevresor beträffande en gymnasieelev, som inte fyllt 18 år och som bor växelvis hos sina föräldrar, gäller inte endast i förhållande till den bostad där eleven är folkbokförd

(HFD 2023 ref. 4)

En gymnasieelevs hemkommun ansvarar för elevens kostnader för dagliga resor mellan bostaden och skolan om färdvägen är minst sex kilometer. Uppsala kommun avslag en ansökan om elevresor för en elev som bodde växelvis hos sina föräldrar. Avslagsbeslutet motiverades med att i kommunens skolskjutsreglemente definieras bostad som den fastighet där eleven är folkbokförd och att ansökan gällde en annan adress än folkbokföringsadressen. Avståndet mellan elevens skola och den fastighet där hon var folkbokförd var mindre än sex kilometer medan färdvägen mellan skolan och den andra föräldrarnas bostad översteg sex kilometer. Högsta förvaltningsdomstolen konstaterade att varken lagtext eller förarbeten ger stöd för att innebörden av begreppet bostad ska begränsas till att bara avse bostaden på den fastighet där ett barn som bor växelvis hos sina föräldrar är folkbokfört. I en situation där en gymnasieelev inte har uppnått 18 års ålder och bor växelvis hos sina föräldrar gäller därför hemkommunens ansvar i förhållande till båda dessa bostäder. Kommunens beslut stred därmed mot lag och skulle därför upphävas.

Mål: 6231-21

*Justitieråden Linda Haggren och Inga-Lill Askersjö
samt ordföranden och justitierådet Helena Jäderblom.*

VÄGEN TILL HÖGSTA INSTANS

Att gå ned i tempo och lön för en statlig anställning är inte ett givet val för en advokat och delägare mitt i karriären. Men justitierådet Mahmut Barans resa innehåller tvärare kast än så.

– Som advokat är du tillgänglig för klienterna dygnet runt, gränsen mellan arbete och fritid flyter ihop. Här disponerar jag i stor utsträckning min tid själv, säger Mahmut Baran om valet att bli justitieråd och kliva av advokatkarriären.

Hög arbetskapacitet, nyfikenhet och tillfälligheter förde Mahmut Baran från en kurdisk by i mellersta Turkiet, via Danmark, till Sverige, Skatteverket och två välrenommerade advokatbyråer. 2014 ledde vägen till Riddarholmen och Högsta förvaltningsdomstolen (HFD). Vi tar det från början.

Tillbaka från Lagrådet

Vi träffas i oktober i arbetsrummet i Sparreska palatset. Utsikten över Mälaren är vidsträckt med Långholmen och Essingeöarna i väster mot horisonten. Mahmut Baran är precis tillbaka efter två år i Lagrådet, ett uppdrag som justitieråden i HFD och Högsta domstolen gör i inbördes ordning, det vill säga efter tjänsteår. Och den här gången var det Mahmut Barans tur. Arbetstakten i Lagrådet har periodvis varit hög och ibland har remisstiderna varit korta. Men nu är han tillbaka på HFD där fokus inte är på snabba leveranser. Som justitieråd är han på en stabil plats i domstolssverige och i livet. Men vägarna dessförinnan är desto mer vindlande.

Utvald att studera

Mahmut Baran föddes 1959 i byn Kuşca i centrala Anatolien, som nummer elva i en syskonskara på 15. Föräldrarna var kurdiska bönder.

Det var förstås omöjligt för en jordbrukarfamilj med begränsade resurser att låta alla studera, men en av dem skulle få chansen. Valet föll på Mahmut Baran som ansågs mest lämpad och nyfiken. De andra syskonen var och är verksamma som företagare eller anställda, bland annat inom taxibranschen, handel och annan service.

Förutom föräldrarnas och övriga familjens uppmuntran hade Mahmut Baran också ett starkt eget driv och lust att lära. Under gymnasietiden bodde han inackorderad på ett elevhem drygt tio mil från hemmet och vissa perioder hade han delat hushåll med jämnåriga och äldre studiekamrater. Undervisningen var på turkiska, en utmaning i sig efter uppväxten i en homogen, kurdiskspråkig miljö. Så småningom gick flytt-lasset till Danmark dit flera av hans släktingar hade emigrerat under 1960- och 1970-talen.

– Men jag insåg ganska snart att möjligheterna att bosätta sig och studera var bättre i Sverige, så jag flyttade längre norrut, säger han. ▶

Fakta

Om Mahmut Baran

Född i: Turkiet

Bor idag: Södermalm i Stockholm

Familj: Gift med barnskötaren Halime. Tre vuxna barn, varav dottern är jurist och arbetar med rekrytering, äldsta sonen arbetar som IT-forensiker vid Polismyndigheten och yngsta sonen slutför studier inom IT-säkerhet på KTH. Barnbarnen Raphaël och Ronja samt hunden Charlie.

I Sverige började han med att komplettera sina gymnasiebetyg. Därefter antogs han till ekonomlinjen vid Stockholms universitet samtidigt som han arbetade på helger som spärrvakt i tunnelbanan.

– Det gick bra, jag kunde plugga i biljettkuren.

Arbetande student

Första jobbet efter studierna blev med deklarationsgranskning på Skattemyndigheten i Stockholm. Så småningom blev han skatteexpert vid rättsavdelningen (nuvarande Region Stockholm inom Skatteverket) där han inriktade sig på företags- och kapitalbeskattning.

– Det var en bra arbetsplats där jag fick goda möjligheter till utveckling. Jag fick också efter överenskommelse med min dåvarande chef läsa juridik och tog juristexamen vid Stockholms universitet, säger han.

På frågan hur det gick att arbeta heltid och vara heltidsstudent svarar han att det inte var så mycket obligatorisk närvaro på juristlinjen men att han tog ut semester för att närvara på vissa seminarier.

– Och jag har lätt för att lära mig.

Planen var att bli auktoriserad revisor men genom Skatteverket kom han att arbeta med skattejuridik. Myndigheten hade en bra internutbildning där teoretiska kurser inom skatterätt och bokföring varvades med praktik på skattekontor. Men karriären skulle ta en annan vändning.

Advokat och delägare

Efter juristexamen blev Mahmut Baran rekryterad av advokatfirman Lagerlöf & Leman, som senare blev Linklaters. Med en ekonomexamen och en bakgrund från Skatteverket var inriktningen på skatterätt given. Efter några år gick han över till advokatbyrån Bird & Bird, där han hjälpte till att bygga upp skatteavdelningen. Efter ett par år blev han delägare.

En dag för drygt tio år sedan blev Mahmut Baran uppmärksam på att det fanns befattningar lediga på HFD. Han blev uppmanad att söka. Ett halvår senare utnämndes han och avlade domareden hösten 2014. Snart är han inne på sitt tionde år och är därmed en av domstolens mer seniora medarbetare.

– Jag trivs här och uppskattar det kollegiala dömandet. Det är en hög intellektuell nivå med ett öppet diskussionsklimat och inte mycket prestige. En modern arbetsplats helt enkelt, säger han.

Familjen från Kuşca är idag utspridd, några av syskonen bor i Danmark och andra är kvar i Turkiet. Trots avståndet har de en nära kontakt, även om den mestadels är genom internet. De flesta syskonbarn och syskonbarnbarn har studerat vidare, några har blivit eller ska bli jurister.

– Det kan hända att jag har inspirerat, inte bara syskonbarn utan även barn till bekanta och vänner.

Fråga om intresseavvägningen mellan kamerabevakningsintresset och den enskildes intresse av att inte bli bevakad när fråga är om en kommuns kamerabevakning under dagtid och tidig kväll av centrala platser i en stadskärna

(HFD 2023 ref. 6)

För att en myndighet ska få kamerabevaka en plats som allmänheten har tillträde till krävs tillstånd. Vid tillståndsprövningen ska en avvägning mellan behovet av kamerabevakning och rätten till skydd för den personliga integriteten göras. Uppsala kommun ansökte om tillstånd till kamerabevakning dygnet runt av ett centralt beläget torg samt en angränsande gränd. Ändamålet var att förebygga, förhindra och utreda brott, förebygga, förhindra eller upptäcka störningar av allmän ordning och säkerhet samt öka allmänhetens trygghet. Integritetsskyddsmyndigheten beslutade att ge kommunen tillstånd men endast mellan kl. 20.00 och 06.00. Frågan i målet var om kommunens intresse av att bevaka platserna mellan kl. 06.00 och 20.00 vägde tyngre än den enskildes intresse av att inte bli bevakad. Högsta förvaltningsdomstolen ansåg att det aktuella området var ett område där det var angeläget för den enskilde att kunna röra sig fritt utan att bli bevakad. Det var också ett område där ett mycket stort antal personer, särskilt under dagtid, passerade eller uppehöll sig. Detta innebär att det var en stor mängd uppgifter om enskilda som, utan att vara relevanta för ändamålet med bevakningen, skulle komma att behandlas. Även om det fanns problem med brottslighet och andra ordningsstörningar under hela dygnet ansåg Högsta förvaltningsdomstolen att intresset av kamerabevakning under dagtid och tidig kväll inte vägde tyngre än den enskildes intresse av att inte bli bevakad.

Mål: 5515-21

Fråga om vad som krävs för att en olycka som drabbar en försäkrad som arbetar i hemmet ska anses ha ett sådant samband med den försäkrades arbete att en personskada till följd av olyckan utgör en arbetsskada som omfattas av arbetsskadeförsäkringen

(HFD 2023 ref. 22 I och II)

Högsta förvaltningsdomstolen har prövat två fall där de försäkrade har arbetat hemifrån via dator under coronapandemin och skadat sig. Frågan i målen var vad som krävs för att en olycka som drabbar en försäkrad som arbetar i hemmet ska anses ha ett sådant samband med den försäkrades arbete att en personskada till följd av olyckan utgör en arbetsskada som omfattas av arbetsskadeförsäkringen. Högsta förvaltningsdomstolen ansåg att en första förutsättning är att olyckan inträffar när den försäkrade utför sitt arbete. En andra förutsättning är att olyckan inte till övervägande del har sin grund i privatlivet. Domstolen bedömde även att det saknar betydelse om arbetet i hemmet har skett frivilligt eller om det har varit beordrat av arbetsgivaren. I båda målen fann Högsta förvaltningsdomstolen att det inte var fråga om arbetsskada. De enskilda hade därför inte rätt till ersättning enligt arbetsskadeförsäkringen.

Mål: 441-22, 3375-22

UTBLICK MOT SVERIGE OCH VÄRLDEN

Emelie Liljeberg ville arbeta internationellt. Sedan blev det den svenska domarbanan hon fastnade för. Som justitiesekreterare förenar hon båda.

Cirka hälften av Högsta förvaltningsdomstolens (HFD:s) justitiesekreterare arbetar från en annan ort än Stockholm. En av dem är Emelie Liljeberg som har sin bas hos Kammarrätten i Göteborg på Stora Nygatan, ett par mil ifrån sin uppväxtort. Vyerna vidgades dock, under sena tonåren bar det av till Frankrike och hon gick ut i vuxenlivet med en fransk gymnasieexamen (bac) i bagaget.

– Jag har läst ganska mycket språk och har ofta tänkt att jag vill arbeta internationellt. Förutom franska har jag bland annat läst kinesiska, spanska, ryska och tyska.

Studier i Frankrike

Så småningom ställde hon in siktet på juridikstudier i Lund, där hon under en termin fick läsa fransk juridik i Aix-en-Provence. Mycket pekade på att den framtida hemorten skulle bli en annan än Sverige och Göteborg. Under juristutbildningen väcktes dock intresset för skatte- och bolagsrätt, vilket efter notarietjänstgöringen på Göteborgs tingsrätt tog henne till advokatbyrån Mannheimer Swartling.

– Mitt yrkesliv tog en ny vändning, det var en väldigt givande tid där jag lärde mig otroligt mycket, säger hon.

Men något skavde, det fanns en önskan efter att fördjupa sig i den rena juridiken, en längtan som växte sig allt starkare.

– På advokatbyrå är perspektivet ett annat än på domstol och arbetet handlar om så mycket mer än att bara göra rättsutredningar.

Efter att ha blivit tipsad av en gammal notariekollega hoppade hon på fiskalsutbildningen på Kammarrätten i Göteborg och fick sin underrättsplacering på Förvaltningsrätten i Karlstad.

– Det var en bra tid, jag träffade min blivande man där.

Efter att ha gjort praktik på EU-domstolen i Luxemburg blev nästa steg en flytt tillbaka till hemtrakterna i Göteborg, där hon slutförde domarutbildningen. Hon var i ett skede i livet då de yrkesmässiga ambitionerna förenades med familjebildning. När Emelie Liljeberg såg att HFD sökte justitiesekreterare blev valet att söka naturligt.

Ville arbeta med prejudikatbildning

– Jag ville verkligen arbeta med prejudikatbildning i sista instans. Att det sedan fanns möjlighet att arbeta från Göteborg undanröjde det sista frågetecknet, säger hon.

Tjänstgöringen som justitiesekreterare inleddes med en två månader lång introduktion i Stockholm som då var obligatorisk. Introduktionen har numera kortats.

Det var förstås länge för en nybliven förälder. Numera går resan till Stockholm ungefär en gång i månaden, ett par dagar åt gången, i regel för att föredra mål för justitieråden. Hon uppskattar att vara en del av arbetsgemenskapen på Riddarholmen, även om det också finns ett tiotal kollegor i Göteborg.

– Vi delar lokalkontoret i Göteborg med distansarbetare från Högsta domstolen. Vi har mycket givande fikastunder och att få perspektiv från allmän domstol är mycket värdefullt, säger hon.

Det har nu gått fyra år sedan hon började på HFD. Under samma period har hon hunnit bli förälder två gånger till. Förordnandet som justitiesekreterare är tidsbegränsat, och en dag blir det dags att fundera över nästa steg. Men Emelie Liljeberg har inte bråttom.

Balans

– På HFD finns balans och jag kan kombinera familjelivet med jobbet. Samtidigt har jag hittat den fördjupning i juridiken jag sökte, det finns tid för eftertanke och analys kring juridiska knäckfrågor, säger hon.

Yrkesmässigt är de tidigare erfarenheterna, internationellt och från byråvärlden, en stor tillgång.

– Det finns en stor bredd och variation på de mål vi hanterar, det kan handla om allt från tvångsvård till skatterätt, vilket gör jobbet både roligt och utmanande, säger hon.

Och hur blev det med det där att arbeta internationellt?

– Utöver att vi ofta får anledning att tillämpa internationell rätt i vår dömande verksamhet är HFD en del av flera internationella nätverk. Domstolen har också internationella arbetsgrupper som jag är med i. Bland annat granskar vi överläggningar av domar som publiceras på hemsidan och rapporterar avgöranden till Venedigkommissionens e-Bulletin. Under året har jag även besökt Europadomstolen i Strasbourg, så vad gäller internationellt arbete tycker jag att jag kan sätta check även på det, avslutar hon.

Fakta

Om Emelie Liljeberg

Antal år på HFD: Fyra

Bor: Göteborgstrakten

Familj: Man och tre barn.

Här kan du se film
med Emelie Liljeberg.

Tema utveckling

Under året bedrev interna arbetsgrupper olika utvecklingsarbeten, bland annat inom digitaliseringsområde.

Utredning om domstolarnas och domarnas oberoende

Under året lämnade 2020 års grundlagskommitté sitt slutbetänkande *Förstärkt skydd för demokratin och domstolarnas oberoende* (SOU 2023:12). I betänkandet fanns förslag om formerna för grundlagsändringar, en mer självständig ställning för den centrala domstols-administrationen, systemet för utnämning av domare samt antalet justitieråd i de högsta domstolarna. Frågor som särskilt rörde Högsta förvaltningsdomstolen var sammanträde i särskild sammansättning, förslaget till ändring i 11 kapitlet 1 § regeringsformen, antalet justitieråd och justitierådets pensionsålder.

ETT AKTIVT ÅR FÖR DIGITALISERINGSGRUPPEN

Under 2023 har digitaliseringsgruppen fortsatt att utveckla Högsta förvaltningsdomstolens (HFD:s) arbetssätt i syfte att jobba säkrare och effektivare.

Digitaliseringsgruppen driver och samordnar det digitala utvecklingsarbetet på HFD. Gruppen arbetar bland annat med att utveckla interna arbetssätt genom digitala hjälpmedel, främst verksamhetsstödet Vera. Syftet är att arbeta så säkert och effektivt som möjligt. Gruppen, som leds av kanslichefen Katarina Grén, består därutöver av ett justitieråd, en beredningschef, två justitiesekreterare, en beredningsjurist, två domstolshandläggare, en arkivarie och en administrativ fiskal.

Bred kompetens – en styrka

– Att ha en grupp med bred kompetens är en styrka. Alla i gruppen har viktiga kunskaper och erfarenheter som tas tillvara, säger justitiesekreteraren Lisa Ragnesten som ingår i digitaliseringsgruppen.

Under 2023 har digitaliseringsgruppen bland annat arbetat med åtkomstskydd, mallar och interna arbetssätt. När gruppen

ser behov av att utveckla eller vidareutveckla ett arbetssätt skapar man ofta mindre analysgrupper. Dessa grupper består av en eller flera från digitaliseringsgruppen och någon eller några ytterligare medarbetare. Det gör att nya arbetsformer får en bred förankring redan från början. Vilka som ingår i grupperna beror på vilken kompetens som behövs.

Inte sällan är domstolarna beroende av Domstolsverket för att vidareutveckla de digitala interna arbetsformerna.

– Ett gott samarbete med Domstolsverket är en viktig faktor för att även de högsta domstolarnas verksamhet ska beaktas vid utvecklingen av systemen, säger Lisa Ragnesten.

HFD bevakar kontinuerligt utvecklingen på området, bland annat genom att delta vid olika möten och att skicka in förändringsförslag.

*Beredningsjuristen Angelica Ländin, administrativa fiskalen
Amanda Ericsson och kommunikاتören Maria Erlandsson.*

TEMA: SAMVERKAN

Tema samverkan

2023 mötte Högsta förvaltningsdomstolens medarbetare sina motsvarigheter på andra domstolar för nätverk och erfarenhetsutbyte.

DOMSTOLS- KOMMUNIKATÖRERNA KOMMUNICERAR

Inom Sveriges domstolar arbetar totalt ett 50-tal medarbetare med kommunikationsfrågor på hel- eller deltid. En av dem är kommunikatören Maria Erlandsson som har en delad tjänst mellan Högsta förvaltningsdomstolen och Kammarrätten i Stockholm.

En domstolskommunikatör har i regel ett brett arbetsfält med både strategiska och operativa uppgifter. Det kan handla om allt från att administrera på webbplats och Intranät till mediefrågor, sociala medier, projektkommunikation eller att vara ledningsstöd.

– Jag har så gott som dagligen kontakt med medarbetarna på kommunikations-

avdelningen på Domstolsverket i Jönköping som utvecklar och driver de digitala ytor som jag arbetar med i vardagen. Dessutom har vi kommunikatörer på domstolarna ofta kontakt med varandra för att utbyta erfarenheter och dela med oss av goda exempel, säger Maria Erlandsson.

*Domstolshandläggaren
Louise Johansson.*

*Psykoterapeuten och handledaren
Jakob Carlander.*

OSS DOMSTOLS- HANDLÄGGARE EMELLAN

Att bemöta människor med starka känslor och många krav var en av frågorna som diskuterades när Högsta förvaltningsdomstolens (HFD:s) och Högsta domstolens (HD:s) domstolshandläggare träffades i september.

Dagen hade ett späckat program med föredrag och gruppdiskussioner, men det fanns också tid för fika, snack och igenkänning överrättshandläggare emellan.

Mycket gemensamt

– Det var värdefullt att få träffa kollegorna på HD. Vi har väldigt mycket gemensamt eftersom vi hanterar mål i högsta instans. Under dagen kom det upp att det vore givande om vi kunde praktisera hos varandra, säger domstolshandläggaren Nina Bigosinska.

Det finns förstås också skillnader mellan domstolarna, till exempel att HD har en separat registratur. Domstolshandläggarna på HD ingår i beredningsenheterna och rapporterar till handläggarchefen. På HFD ingår de också i beredningsenheterna, men rapporterar till beredningschefen liksom de flesta andra personalkategorier också gör.

I programmet på handläggardagen ingick en föreläsning och workshop med psyko-

terapeuten och handledaren Jakob Carlander på temat att möta människor med starka känslor och många krav.

– En praktisk erfarenhet som vi domstolshandläggare delar, oavsett domstol, är kontakten med enskilda, däribland de som hör av sig ofta och många gånger till oss. Här har vi nytta av att få tips, råd och strategier på hantering och bemötande, säger Nina Bigosinska.

Handläggarna ingick i olika grupper som diskuterade bland annat målhantering, organisation, trivsel på arbetsplatsen och kompetensutveckling.

Högre krav

– Kravprofilen för en handläggare har förändrats, rollen ställer allt högre krav på kompetens och erfarenhet. Mot den bakgrunden är det väldigt givande att ses och diskutera framtida utmaningar, avslutar Nina Bigosinska.

SAMVERKAN MELLAN BIBLIOTEKARIER

Samarbete med andra är viktigt för ett mindre domstolsbibliotek. Andra erfarenheter och kunskaper är ovärderliga och ger tillgång till material som inte finns på det egna biblioteket.

Högsta förvaltningsdomstolens (HFD:s) bibliotek samarbetar inte bara i nätverksform med andra domstolsbibliotek i Sverige utan också med de andra högsta instansernas domstolsbibliotek i övriga Norden.

– Trots att domstolsväsendet ser lite olika ut i Norden är det förvånansvärt lika frågor som vi hanterar. Rättsdatabasen eller katalogsystemet kanske har olika namn, men de fyller samma funktion och det är inte svårt att hitta ämnen att diskutera när vi träffas, säger Fredrik Larsson, bibliotekarie vid HFD.

Träff en gång om året

Vanligtvis träffas bibliotekarierna från överrätterna i Sverige, Danmark, Norge, Finland och Island en gång per år. Värdskapet roterar, senast var det Oslo och Norges Høyesterett som tog emot.

Vid träffen i Oslo var temat ”Bibliotekarien i juristens vardag”. I samband med mötet i Helsingfors året dessförinnan besökte bibliotekarierna det nya moderna Centrumbibliotek Ode.

– Förutom ett årligt erfarenhetsutbyte blir det också lättare att be varandra om hjälp när vi behöver, säger Fredrik Larsson.

Det kan till exempel handla om danska eller norska böcker eller artiklar som inte finns på svenska bibliotek eller hjälp att hitta rättsfall i andra nordiska länder som liknar de som behandlas på den egna domstolen. Detta gäller speciellt områden där lagstiftningen i de nordiska länderna liknar varandra. Nätverket kan också vara till hjälp vid jämförelser av hur olika nordiska länder tillämpar Europarätten.

2024 i Sverige

2024 är det Sverige och de båda överinstanserna som bjuder in till nätverksträff.

– Jag ingår i ett etablerat nätverk med andra bibliotekarier och det är också spännande att besöka de nordiska huvudstäderna och deras bibliotek, säger Fredrik Larsson.

Biblioteket i Høyesterett.

*Bibliotekarien
Fredrik Larsson.*

FÖRVALTNINGS- RÄTTSBESÖK 2020–2023

Under året avslutade Högsta förvaltningsdomstolen (HFD) besöken på landets tolv förvaltningsrätter. Sista stoppet blev längst ned i söder, hos Förvaltningsrätten i Malmö.

Förvaltningsrättsbesöken, som inleddes för tre år sedan, återupptogs under året efter att ha pausats under pandemin. Syftet var erfarenhetsutbyte kring aktuella frågor och ökad ömsesidig kunskap kring rutiner och arbetssätt i domstolarna.

Under 2023 kunde turnén avslutas med besök hos de återstående tre förvaltningsrätterna. Sist ut var Malmö.

Stor nyfikenhet

– Besöket från HFD var mycket uppskattat. Nyfikenheten på vår högsta instans är stor, både vad gäller arbetssätt och de människor som jobbar där. Att medarbetarna på förvaltningsrätten och HFD möts och diskuterar verksamheten är både värdefullt och roligt, sa Johan Sjöo, lagman vid Förvaltningsrätten i Malmö.

På plats i Malmö var ordföranden Helena Jäderblom och justitieråden Thomas Bull och Per Classon, justitiesekreteraren Ewa

Nordström och domstolshandläggaren Karl Åhammar.

Programmet inleddes, liksom vid de övriga besöken, med att deltagarna från HFD presenterade sin verksamhet och sina yrkesroller. Thomas Bull berättade även kort om rättsprövningsmål och mål om förhandsbesked.

Ger insikter

Därefter redogjorde Johan Sjöo bland annat för förvaltningsrättens organisation, personalläget, måltyper och balanser samt berättade om domstolens kommande flytt till nya lokaler. Förvaltningsrätten lyfte också fram rättsliga frågeställningar där man önskade vägledning från HFD.

– Möten och utbyten med de övriga förvaltningsdomstolarna ger oss insikter som gör oss bättre rustade för det som väntar runt hörnet, sa Helena Jäderblom.

Besök på Förvaltningsrätten i Karlstad.
 På bild från vänster: enhetschefen Jan Finander, justitiesekreteraren Sanna Eriksson, justitierådet Ulrik von Essen, domstolshandläggaren Lina Spelyte Cedvall, administrativa föredraganden Anna Alfredsson, justitierådet Per Classon, enhetschefen Maria Arnljots, ordföranden Helena Jäderblom och lagmannen Ulrika Melin.

SVERIGES FÖRVALTNINGSRÄTTER

Förvaltningsrätten i Luleå

Förvaltningsrätten i Umeå

Förvaltningsrätten i Härnösand

Förvaltningsrätten i Falun

Förvaltningsrätten i Uppsala

Förvaltningsrätten i Stockholm

Förvaltningsrätten i Karlstad

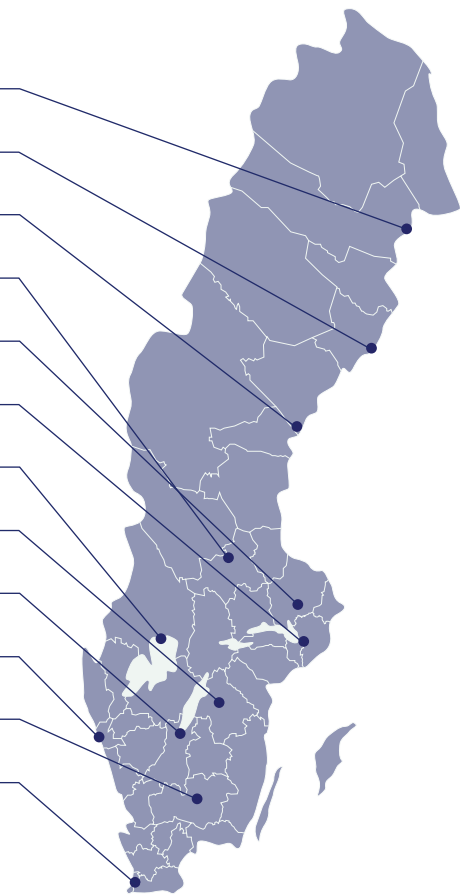
Förvaltningsrätten i Linköping

Förvaltningsrätten i Jönköping

Förvaltningsrätten i Göteborg

Förvaltningsrätten i Växjö

Förvaltningsrätten i Malmö

UTBYTE AV ERFARENHETER

Justitieråden och kanslicheferna på Högsta domstolen (HD) och Högsta förvaltningsdomstolen (HFD) möttes i början på året för ett gemensamt seminarium.

Mötet som hölls i HFD:s lokaler inleddes med en diskussion kring domstolarnas utbytestjänstgöring. Därefter var det dags för Göran von Sydow, statsvetare och chef för forskningsinstitutet Svenska institutet för europapolitiska studier (Sieps), som berättade om det svenska ordförandeskapet i Europeiska unionens råd.

– Jag fick många intressanta och initierade frågor, inte minst kring EU och rättsstatens principer, säger Göran von Sydow.

Samlingen avslutades med att HD:s ordförande Anders Eka gav en lägesbild av utredningen om domstolarnas och domarnas oberoende som han ledde.

I mars 2023 höll Högsta förvaltningsdomstolen (HFD) ett så kallat vertikalt samråd till vilket landets fyra kammarrätter bjöds in.

Syftet med vertikala samråd är att förbättra HFD:s möjligheter till prejudikatbildning genom att kammarrätterna ges tillfälle att föra fram önskemål om i vilka juridiska frågor det behövs vägledande avgöranden. Vid samrådet redogjorde HFD för de prejudikatintressanta frågor som var aktuella på domstolen. Kammarrätterna berättade om sina verksamheter och aktuella frågor samt förde fram sina önskemål om vägledande avgöranden. Det gällde bland annat prejudikatfrågor i mål om skatt, offentlig upphandling, offentlighet och sekretess, socialförsäkring och tvångsvård.

Beredningscheferna har under året regelbundet träffat sina motsvarigheter vid Högsta domstolen.

Syftet med dessa möten har varit att utbyta erfarenheter, få inspiration från varandras verksamheter och hantera gemensamma frågeställningar. Mötena har varit mycket givande. Under våren 2024 kommer till exempel två domstolshandläggare under en period tjänstgöra på varandras domstolar. Även i andra hänseenden har erfarenhetsutbytet fått genomslag i fråga om justeringar i arbetssätt och effektivitetsåtgärder på båda domstolarna.

Tema medarbetarskap

I 2023 års verksamhetsplan fanns ett särskilt fokusområde efter pandemin: Ökad sammanhållning och gemenskap mellan alla personalkategorier oavsett arbetsort.

SÄKERHETSVECKAN

Under hösten arrangerade Högsta förvaltningsdomstolen (HFD) en temavecka på ämnet säkerhet. Syftet var att öka medvetenheten om säkerhetsfrågor och stärka domstolens förmåga att hantera säkerhetsrisker.

Medarbetarna fick fördjupa sig i exempelvis oförutsedda händelser och otillåten påverkan. HFD:s friskvårdsgrupp arrangerade även en så kallad walk and talk med säkerhetsrelaterade övningar. Anna Jonsson från

Brottsförebyggande rådet (Brå) föreläste för medarbetarna om otillåten påverkan.

– Säkerhetsveckan kommer att bli en årlig återkommande aktivitet, säger chefsadministratören Linnéa Danielson.

EN MÅNAD MED HÄLSAN I FOKUS

Under våren genomförde Högsta förvaltningsdomstolen en friskvårdsmånad med bland annat yoga och drejning på programmet. Syftet var att alla skulle hitta något som passade just dem och umgås med kollegorna samtidigt.

Under fyra veckor under våren kunde medarbetarna välja mellan flera olika aktiviteter. Vissa aktiviteter var i närområdet, medan andra arrangerades lite längre bort.

– Vi ville inspirera till att testa nya former av friskvård och det är förstås också bra för hälsan och för samarbetet att umgås med kollegorna, säger justitiesekreteraren Jessica Olofsson i friskvårdsgruppen.

Urvalet gjordes av friskvårdsgruppen efter

tips och önskemål från medarbetarna.

– Vi försökte att hitta något som passar alla, både fysisk träning och sådant som också bidrar till mentalt välbefinnande, säger Jessica Olofsson.

Utbudet var anpassat så att även domstolens distansarbetare kunde delta i många av aktiviteterna, oavsett om de befann sig i Stockholm eller på sin hemarbetsort.

Fakta

Om Maria Stenmark

Yrke: Justitiesekreterare

Det bästa med Umeå: Närheten till naturen, lugnet och gemenskapen.

Det bästa med Stockholm: Att det finns ett större utbud både vad gäller jobb och kultur.

Fakta

Om Robin Ånholm

Yrke: Justitiesekreterare

Det bästa med Umeå: Möjligheten att åka längdskidor och att snabbt kunna ta sig ut för en löptur i naturen.

Det bästa med Stockholm: Att få möjlighet att träffa sina vänner och kollegor där.

SVAL DISTANSORT MED NÄRVÄRME

Vid årsskiftet hade Högsta förvaltningsdomstolen (HFD) medarbetare i Lund, Göteborg, Jönköping och Sundsvall. I januari blev Robin Ånholm först ut på Umeåkontoret. Senare fick han sällskap av Maria Stenmark. Snart flyttar de till andra sidan gatan.

Även om också Stockholm är vintervitt när detta skrivs märks de dryga 60 mil som skiljer mellan Riddarholmen och HFD:s nordligaste lokalkontor. Umeå har i dagarna haft snörekord. Promenaden längs björkallén blir ett sicksackande mellan drivorna och det tar längre tid än den kvart Google Maps anger för att nå destinationen, Hovrätten för Övre Norrland på Bankgatan. Så småningom skimtar 1800-talsbyggnaden, där Robin Ånholm och Maria Stenmark har sina arbetsplatser, bakom en flera meter hög snövall.

Närheten viktig

Trots snömassorna har Robin Ånholm i vanlig ordning cyklat till jobbet. Att slippa långpendling väger tungt i familjepusslet. Både han och Maria Stenmark säger att möjligheten att arbeta från hemorten bidrog till att de sökte tjänsten som justitisekreterare. Liksom många av kollegorna är de i en fas i livet där yrkesliv och småbarnsår löper parallellt.

Placeringen i hovrättens hus är dock tillfälligt. Snart flyttar båda, om än inte så långt. Fastigheten mittemot byggs om och förbereds för distansarbetare från HFD, Domstolsverket och även en del andra myndigheter. Orsaken är utrymmesbrist,

men de kommer alla att förbli en del av arbetsgemenskapen hos värddomstolen, Hovrätten för Övre Norrland.

Umgås med hovrätten

– Vi har alltid känt oss väldigt välkomna och inkluderade, vi umgås med hovrättens medarbetare och övriga distansarbetare. Vi blir också inbjudna till fikor och sociala aktiviteter, säger Maria Stenmark.

Robin Ånholm och Maria Stenmark uppfattar att det märks tydligt att såväl HFD, liksom de övriga domstolarna i Umeå, anstränger sig för att tillgodose den framtida domarrekruteringen i området.

Omvägar och spårbyte

Båda är nyligen utnämnda hovrättsassessorer och har dessförinnan arbetat länge i södra Sverige innan de flyttade till Umeå.

– Efter några år på byrå som ombud och därefter en tid som verksjurist började jag fundera på domarbanan. Jag sökte mig vidare och blev klar hovrättsassessor i Sundsvall, men det känns både utvecklande och utmanande att arbeta med nya rättsområden, säger Robin Ånholm. ▶

Trots avståndet till Riddarholmen är identifikationen med arbetsgivaren stark. Robin Ånholm och Maria Stenmark åker regelbundet till Stockholm för att bland annat föredra mål för justitieråden eller delta på interna möten. Möjlighet finns dock alltid att närvara digitalt.

– Det märks att HFD har en lång tradition av distansarbete. Tekniken funkar smidigt och kollegorna är vana vid att vi inte sitter i samma rum, säger Maria Stenmark.

Robin Ånholm ser att arbetsformerna i HFD kan ge större möjlighet till flexibilitet och att styra sitt arbete än på allmän domstol. På tingsrätten kan vardagen vara mer händelsestyrd och en stor del av arbetstiden upptas av förhandlingar i en rättssal.

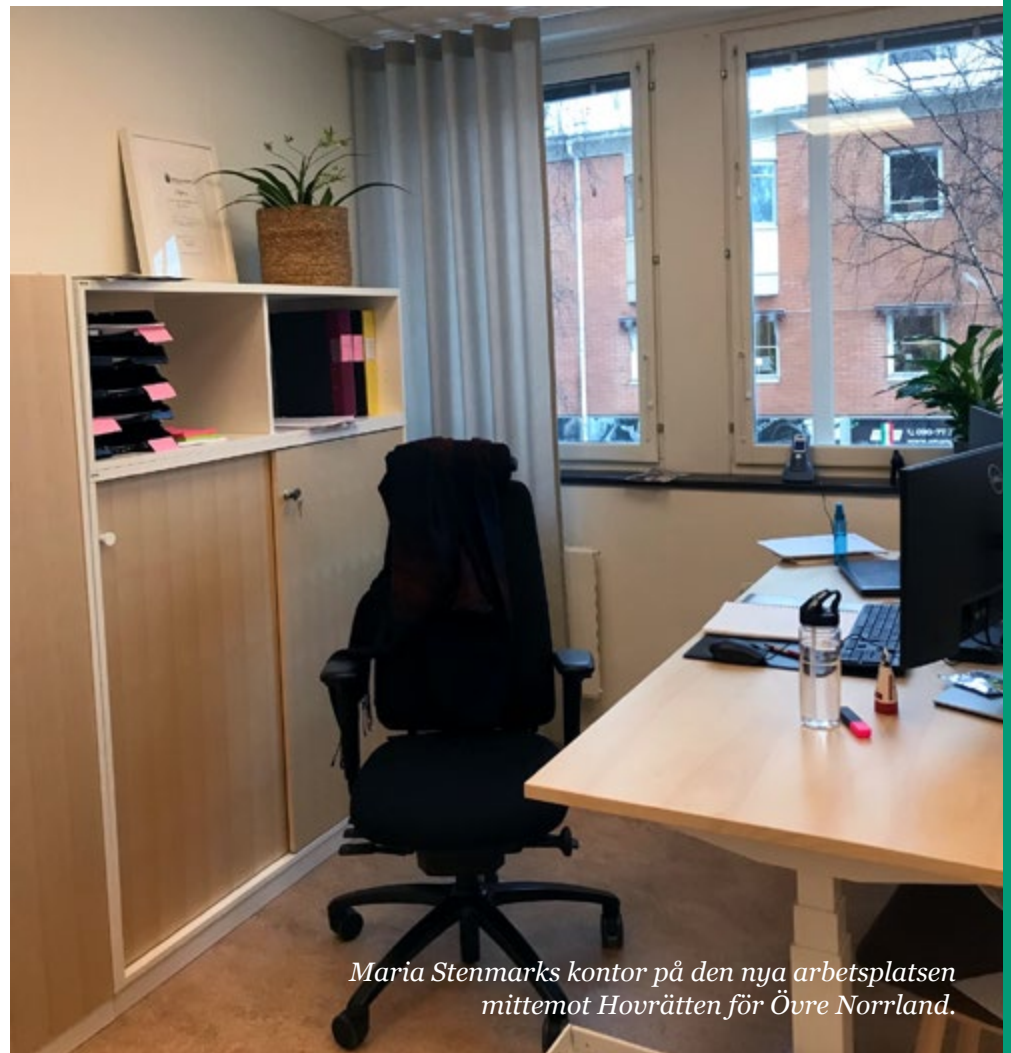
– Jag har ett väldigt självständigt arbete och styr tiden själv. Mestadels av arbetstiden går åt till att rättsutreda. När vi åker till Stockholm för föredragningar är det ett trevligt avbrott, säger han.

Justitiesekreterarna
Robin Ånholm och Maria Stenmark.

Hovrätten för Övre Norrland.

*Maria Stenmarks kontor på den nya arbetsplatsen
mittenmot Hovrätten för Övre Norrland.*

*Före detta expeditjonsvakten
Charlotte Arpi Arlborg.*

TEMA: MEDARBETARSKAP

KÖPING – RIDDARHOLMEN TUR OCH RETUR

Under 30 år var hon domstolens ansikte utåt och hustomte inåt. Nu har Charlotte Arpi Arlborg, en av Högsta förvaltningsdomstolens (HFD:s) verkliga trotjänare, checkat ut från expeditionen för gott.

Charlotte Arpi Arlborg fick en impuls och skickade in en ansökan när dåvarande Regeringsrätten sökte en assistent i mitten på 1980-talet. Hon hade då ingen direkt erfarenhet av domstol, utan hade bland annat jobbat som fritidsledare och butiksförsäljare i sin fars järnhandel i Köping.

– Jag tänkte att det lät statligt och tryggt. Men visst, vi har jurister, domare och poliser i släkten, säger hon.

Charlotte Arpi Arlborg bor i Stockholm, men har i alla år behållit ett starkt band till hemstaden Köping dit hon ofta återvänder. Där drev hennes familj under många år Arpi Järnhandel AB, där hon alltså själv arbetade i början av sitt yrkesliv. Huset står kvar och är en lokal sevärdhet.

Byggarbetsplats

När Charlotte Arpi Arlborg började jobba på domstolen var Riddarholmen med omnejd en byggarbetsplats eftersom infrastrukturprojektet med Norra länken pågick. Att det var stökigt märktes när domstolen flyttade från Fredsgatan till de nyrenoverade lokalerna på Birger Jarls torg. Idag är omgivningen på Riddarholmen betydligt lugnare.

Charlotte Arpi Arlborgs tjänst var en alltiallofunktion där alltifrån växel och expedition ingick. Tjänsten anpassades successivt efter hennes profil och domstolens behov.

Mindre hierarkiskt idag

En skillnad mellan dåtidens regeringsrätt och dagens HFD är, enligt Charlotte Arpi Arlborg, att det tidigare var en mer hierarkisk arbetsplats. En annan förändring är att domstolens tidigare gigantiska pappershantering, där stora volymer kopierades varje dag, har ersatts av ett digitaliserat arbetssätt.

Så småningom fick Charlotte Arpi Arlborg rollen som expeditionsvakt. Hon var den första besökarna mötte och den sista de sa hejdå till när de gick. Många som har arbetat med Charlotte Arpi Arlborg genom åren beskriver henne som en mycket uppskattad, hjälpsam och rättrådig kollega.

Ledarskapet viktigt

En varm sommardag blev hon avtackad av vänner och kollegor på domstolens terrass efter att tidigare samma vecka ha tagit emot NOR för nit och redlighet i rikets tjänst av ordföranden Helena Jäderblom.

– Det jag har lärt mig är att välfungerande ledarskap spelar stor roll för hur en arbetsplats fungerar. Det har jag förmånen att ha haft, sa Charlotte Arpi Arlborg i samband med avtackningen.

Nu lämnar en verklig trotjänare domstolen och arbetslivet för nya utmaningar. Kanske blir det lite frekventare besök till Köping framöver?

Rätten till bistånd enligt socialtjänstlagen för kostnader för andrahandshyra är inte beroende av att hyresvärden har samtyckt till andrahandsuthyrningen

(HFD 2023 ref. 26)

Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd från kommunen för sin försörjning, så kallat försörjningsstöd. Försörjningsstöd lämnas för skäliga kostnader för bland annat boende. En socialnämnd avlog en enskilds ansökan om ekonomiskt bistånd till hyra för en lägenhet som han hade hyrt i andra hand utan hyresvärdens samtycke. Högsta förvaltningsdomstolen konstaterade att det saknas stöd för att rätten till bistånd för kostnader för boende ska vara beroende av att det hyresrättsliga regelverket har följts. Högsta förvaltningsdomstolen noterade att domstolen i ett tidigare mål funnit att en person som bodde i en kolonistuga hade rätt till bistånd för sina boendekostnader trots att det enligt upplåtelseavtalet inte var tillåtet att bo där permanent. Domstolen fann att det saknades skäl för att bedöma den nu aktuella situationen på annat sätt. Den omständigheten att hyresvärden inte gett sitt samtycke till andrahandsuthyrningen var därför inte skäl för att vägra den enskilde ekonomiskt bistånd för kostnader för boende.

Mål: 6442-22

Det strider inte mot god fastighetsmäklarsed att i marknadsföringen av en bostad ange ett utgångspris som motsvarar det lägsta pris som säljaren kan tänka sig att sälja bostaden för men som väsentligt överstiger det av mäklaren bedömda marknadsvärdet

(HFD 2023 ref. 28)

En fastighetsmäklare hade angett ett utgångspris som väsentligt översteg det av mäklaren bedömda marknadsvärdet. Anledningen till det var att säljarna inte kunde acceptera ett lägre försäljningspris. Fastighetsmäklarinspektionen menade att det var fråga om vilseledande marknadsföring och meddelade mäklaren en varning. Högsta förvaltningsdomstolen slog till att börja med fast att angivandet av det höga utgångspriset i enlighet med säljarnas instruktion inte innebar någon risk för att presumtiva köpare skulle vilseledas om det sannolika försäljningspriset. Med anledning av att Fastighetsmäklarinspektionen gjort gällande att det höga utgångspriset skulle kunna vilseleda potentiella köpare om vad fastigheten var värd konstaterade Högsta förvaltningsdomstolen därefter att utgångspris och marknadsvärde inte är samma sak och att eventuell villfarelse hos potentiella köpare om vad ett utgångspris ger uttryck för inte kan leda till att marknadsföringen ska anses vilseledande. Fastighetsmäklaren hade alltså inte handlat i strid med god fastighetsmäklarsed och det saknades således grund för att påföra någon påföljd.

Mål: 6078-21

Ett offentligt biträde förväntas utföra arbete under en resa i den mån det är möjligt. Domstolen bör kunna utgå från det offentliga biträdets uppgifter om det inte finns anledning att ifrågasätta dem

(HFD 2023 ref. 30)

Ett offentligt biträde har rätt till skälig ersättning för arbete, tidsspillan och utlägg som uppdraget har krävt. Tidsspillan avser sådan tid då biträdet inte kan utföra produktivt arbete med ett uppdrag trots att arbetstid tas i anspråk, vanligen genom restid eller väntetid. Ett offentligt biträde begärde ersättning i kammarrätten för tio timmars tidsspillan bl.a. för resa med tåg. Kammarrätten gjorde bedömningen att biträdet borde ha kunnat använda restiden till arbete under åtminstone fem av resans timmar och beviljade enbart ersättning för fem timmars tidsspillan. Högsta förvaltningsdomstolen konstaterade att ett offentligt biträde förväntas använda restid för arbete i den mån det är möjligt. Ett biträde ska i det enskilda fallet göra en bedömning av vilket arbete som kan utföras under resan och en domstol bör kunna utgå från biträdets uppgifter om tidsspillan om det inte finns anledning att ifrågasätta dem. Högsta förvaltningsdomstolen ansåg att det inte fanns anledning att ifrågasätta biträdets uppgifter och beslutade att bevilja ersättning för ytterligare fem timmars tidsspillan.

Mål: 2903-22

En bidragsberättigad har rätt att avstå från utbetalning av barnbidrag

(HFD 2023 ref. 32)

När det gäller socialförsäkringsförmåner är utgångspunkten att den som vill ha en sådan förmån måste ansöka om den. Detta gäller dock som huvudregel inte för barnbidrag, utan det betalas ut utan ansökan. En förälder begärde omprövning av Försäkringskassans utbetalningsbeslut och uppgav att hon inte ville ha något barnbidrag. Anledningen var att hennes make, som inte omfattas av det svenska socialförsäkringsskyddet, fick ersättning för barnen som en del av sin lön. Den ersättningen utgick endast under förutsättning att hon inte fick bidrag från svenska myndigheter. Försäkringskassan ändrade inte sitt beslut och motiverade det med att barnbidrag är en förmån som den berättigade inte kan avsäga sig. Högsta förvaltningsdomstolen fann att enbart avsaknaden av ett krav på ansökan inte förtar den som är berättigad till barnbidrag rätten att avstå från att få bidraget utbetalt. Vidare erinrade domstolen om att en begäran om att barnbidrag inte ska betalas ut inte påverkar den lagstadgade rätten till barnbidrag. Den rätten kvarstår alltså även om en förälder avstår från rätten att få bidraget utbetalt. Det innebär också att någon annans rätt till barnbidrag inte påverkas. Sammanfattningsvis fann Högsta förvaltningsdomstolen att det saknades stöd för Försäkringskassan att inte efterkomma föräldrarnas begäran om att barnbidrag inte skulle betalas ut.

Mål: 6275-21

Tema internationellt

På Högsta förvaltningsdomstolen pågick under året ett internationellt erfarenhetsutbyte med särskilt fokus på det nordiska samarbetet.

DOMARMÖTE OM FÖRHANDSAVGÖRANDE FRÅN EU-DOMSTOLEN

Ett 60-tal domstolschefer och andra domare från de högsta förvaltningsdomstolarna i EU och EU-domstolen träffades under två dagar i oktober på Skeppsholmen i Stockholm.

Det finländska ordförandeskapet i Association of the Councils of State and Supreme Administrative Jurisdictions of the European Union (ACA) inleddes tidigare under året. Det arrangeras sex konferenser på temat "Den vertikala dialogen mellan EU-domstolen och de inhemska högsta förvaltningsdomstolarna". Den första konferensen, som Högsta förvaltningsdomstolen (HFD) arrangerade, hölls i Stockholm under två dagar i oktober.

Erfarenhetsutbyte

Ämnet för konferensen var "Preliminary rulings of the Court of Justice of the European Union – from CILFIT to Consorzio". Fokus låg på hur domstolarna i högsta instans tillämpar skyldigheten att begära förhandsavgöranden från EU-domstolen.

Domarna utbytte erfarenheter kring den praktiska hanteringen när det gäller begäran om förhandsavgörande, till exempel hur domstolarna formulerar frågorna till EU-domstolen och motiverar avslag på parters begäran om att inhämta förhandsavgöranden. EU-domstolens ordförande Koen Lenaerts höll ett inledningsanförande om utvecklingen av EU-domstolens praxis kring skyldigheten att begära förhandsavgöranden. Han redogjorde för den kommande ordningen som innebär att bland annat frågor som rör moms och tull kommer att hänskjutas till Tribunalen i stället för EU-domstolen.

Under konferensens andra dag diskuterade deltagarna de nationella domstolarnas ansvar att hänskjuta frågor om bland annat giltigheten av EU:s rättsakter i syfte att upprätthålla EU:s konstitutionella system. ▶

– Det var givande dagar där vi fick möjlighet att diskutera och lyfta gemensamma frågeställningar när det gäller institutet med förhandsavgöranden. Samarbetet mellan de nationella domstolarna och EU-domstolen är grundläggande för enhetlig och korrekt tillämpning av EU-rätten, menar HFD:s ordförande Helena Jäderblom.

Som en av en av programpunkterna presenterade justitiesekreterarna Emma Millberg, Sarah Helaoui och Sofia Karlsson Wramsmyr en rapport som HFD tagit fram inför seminariet och som bygger på en enkät som 28 domstolar i ACA-nätverket har besvarat. Anna Wallerman Ghavanini, Jörgen Hettne och Anna Wetter Ryde som är forskare knutna till det svenska forskningsinstitutet Sieps (Svenska institutet för europapolitiska studier) modererade sessionerna under seminariet.

I pauserna fick de internationella gästerna smakprov på svenskt kulturliv med framföranden av bland annat Domstolskören.

Nästa seminarium under det finländska ordförandeskapet i ACA äger rum i Zagreb i februari 2024.

Fakta om förhandsavgöranden

Förhandsavgöranden är avgöranden från EU-domstolen om hur EU-rättsliga bestämmelser ska tolkas. När en nationell högsta domstol ska ta ställning till en EU-rättslig fråga ska den begära ett s.k. förhandsavgörande från EU-domstolen vid oklarhet om hur rättsakterna ska tolkas. Detta ska leda till en harmoniserad rättstillämpning. Förhandsavgöranden är bindande för den nationella domstolen.

Konferensen hölls i Eric Ericsonhallen på Skeppsholmen.

Deltagare vid ACA-konferensen utanför Eric Ericsonhallen.

Från vänster: justitiesekreteraren Sarah Helaoui, presidenten för Högsta förvaltningsdomstolen i Finland tillika ordförande för ACA Kari Kuusiniemi, HFD:s ordförande Helena Jäderblom, EU-domstolens ordförande Koen Lenaerts samt lektorn i processrätt och docent i EU-rätt vid Göteborgs universitet Anna Wallerman Ghavanini.

VÄGLEDNING GENOM FÖRHANDSAVGÖRANDE

När det i ett mål är oklart hur unionsrätten ska tolkas ska Högsta förvaltningsdomstolen (HFD) begära tolkningsbesked, ett så kallat förhandsavgörande, från EU-domstolen. Under 2023 ställde HFD flera frågor till EU-domstolen.

Systemet med förhandsavgörande bygger på ett samarbete mellan nationella domstolar och EU-domstolen. Det bakomliggande syftet är att undvika att olika medlemsstater tolkar unionsrätten olika och således att skapa en enhetlig tolkning och tillämpning av reglerna.

Vid årsskiftet 2023/2024 väntade HFD på svar på frågor som ställts i mål gällande mervärdesskatt, kupongskatt och tull.

– Genom att inhämta ett förhandsavgörande får nationella domstolar vägledning om hur unionsrätten ska tolkas. Under 2024 hoppas vi få svar på i vart fall några av de frågor som ställts under 2023, säger justitisekreteraren Sofia Karlsson Wramsmyr som

är föredragande i ett av målen där HFD under 2023 har begärt ett förhandsavgörande.

Förhandsavgöranden från EU-domstolen var också temat för den internationella ACA-konferensen som HFD arrangerade i oktober.

Här kan du söka fram mål där HFD har begärt ett förhandsavgörande från EU-domstolen.

*EU-domstolens byggnadskomplex från nordost,
de tre tornen Rocca, Montesquieu och Comenius.
Foto: Europeiska unionens domstol.*

TEMA: INTERNATIONELLT

Mats Anderson deltar i en pandeldiskussion.

Tobias Andersson och Mats Anderson framför Nederländernas högsta domstol.

SKATTERÄTTSDOMARE I HAAG

I oktober deltog justitierådet Mats Anderson och justitisekreteraren Tobias Andersson i ett erfarenhetsutbyte för skatterättsdomare.

På agendan stod bland annat diskrimineringsbestämmelser i skatteavtal, rättsliga konsekvenser av att skatteprocesser drar ut på tiden, mervärdesskatt och aktuell praxis gällande bestämmelserna om inkomst av anställning i skatteavtal. Under ett annat avsnitt av programmet fick deltagarna en inblick i skatteprocesserna i värdlandet Nederländerna.

– Vi diskuterade också olika aspekter av skatteprocesserna i en rad andra länder, bland annat vad gäller krav på prövningstillstånd eller liknande för att begränsa arbetsbördan för de högsta instanserna, säger Tobias Andersson.

Fakta om IATJ (International Association of Tax Judges)

IATJ fungerar som ett internationellt forum för skattedomare att utbyta information, kunskap och åsikter om bland annat skatteavtal, mervärdesskatt, sina länders skattesystem och viktig rättspraxis. I detta syfte håller IATJ en gång om året ett möte där domare från stora delar av världen deltar.

DOMSTOLARS ADMINISTRATION I FOKUS PÅ NORDISKT KANSLICHEFSMÖTE

Sju kanslichefskollegor i de nordiska högsta domstolarna träffades i september i Stockholm.

– Det var ett mycket givande möte med intressanta gemensamma nordiska frågeställningar som till exempel hur långt digitaliseringsarbetet kommit och hur man arbetar med visions- och strategiarbete på domstolarna, säger kanslichefen Katarína Grén.

Mötena med kanslicheferna sker årligen och den här gången stod Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen gemensamt för det svenska värdskapet. Dagen inleddes med att varje domstol berättade om sin verksamhet under året som gått. Senare under dagen diskuterade deltagarna bland annat domstolars oberoende och domstolsadministrationer.

TJECKISK DOMARE PÅ UTBYTESTJÄNSTGÖRING

Målhantering i allmänhet och prövningstillstånd i synnerhet var fokus när Milan Podhrázký som är justitieråd vid Tjeckiens högsta förvaltningsdomstol gjorde ett två veckor långt utbyte på Högsta förvaltningsdomstolen (HFD).

HFD ingår i det europeiska ACA-samarbetet (Association of the Councils of State and Supreme Administrative Jurisdictions of the European Union). Inom ramen för samarbetet anordnas utbytesprogram mellan domare.

– Det var lärorikt att ta del av hur målhanteringen i svenska HFD fungerar och hur domstolen avgör så många mål och håller nere balanserna, säger Milan Podhrázký.

Prövningstillstånd av intresse

Han anser att det svenska systemet med prövningstillstånd är intressant. I Tjeckiens högsta förvaltningsdomstol prövas 60 - 70 procent av överklagandena i sak medan motsvarande siffra för HFD är 1 - 2 procent.

– I Tjeckien ser vi över hur vi kan snabba på målgenomströmningen, till exempel genom att använda domstolshandläggarna mer. Lösningen på att avgöra fler mål är inte

alltid att anställa fler domare, säger han.

Under tiden på HFD, där han handledes av justitierådet Mats Anderson och guidades av administrativa fiskalen Marc Fauvrelle, tog Milan Podhrázký bland annat del av ett seminarium om domskrivning.

Han var också på plats under föredragningar i flera av domstolens mål.

Argumentation intressant

– Det var intressant att höra hur de svenska justitieråden bygger upp diskussion och argumentation inför sina bedömningar, säger han.

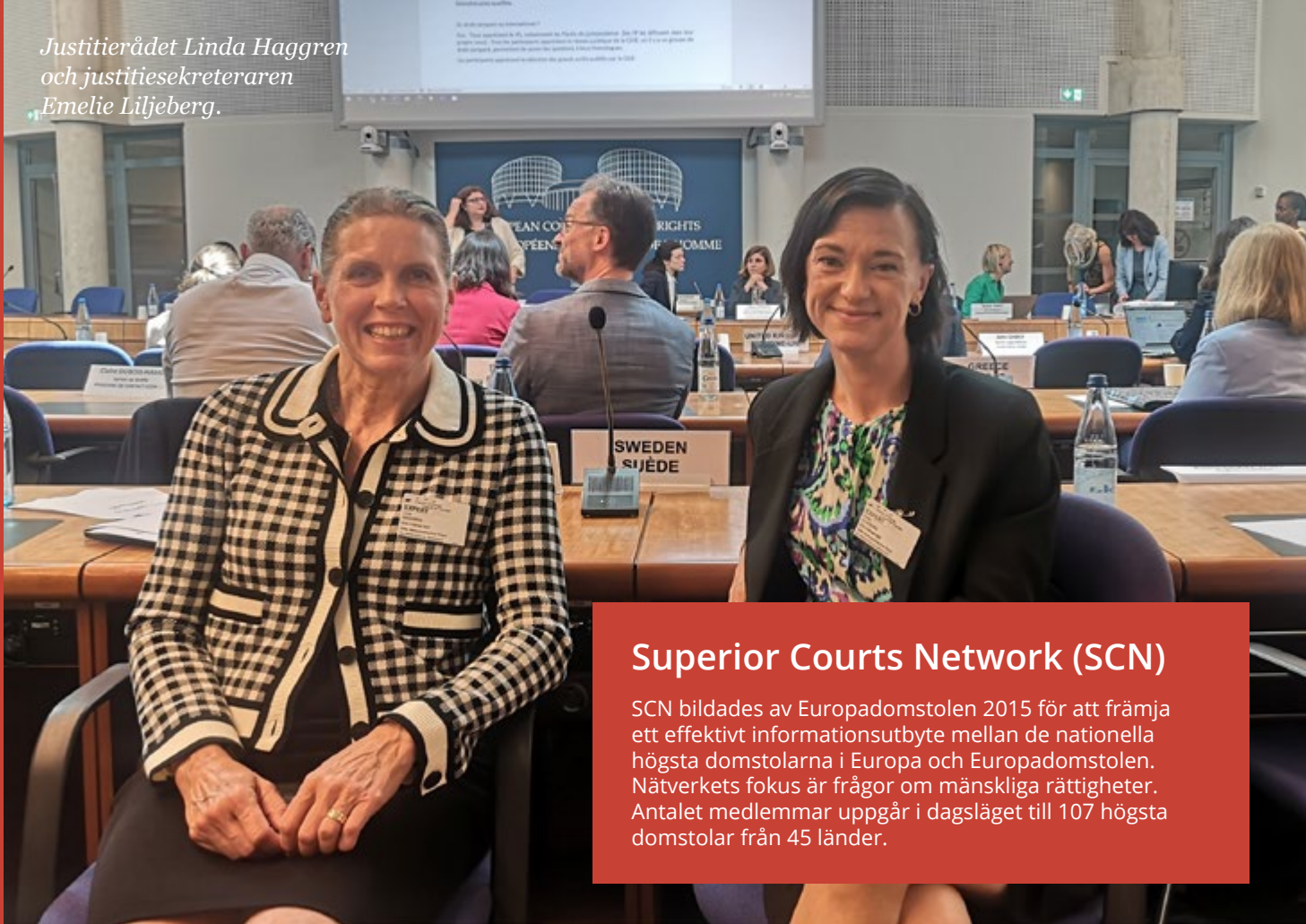
Under sin vistelse i Sverige besökte Milan Podhrázký även Högsta domstolen, Migrationsöverdomstolen vid Kammarrätten i Stockholm, Mark och miljööverdomstolen vid Svea hovrätt och Riksdagens ombudsmän.

*Milan Podhrázký som är justitieråd vid
Tjeckiens högsta förvaltningsdomstol.*

Justitierådet Linda Haggren
och justitiesekreteraren
Emelie Liljeberg.

Superior Courts Network (SCN)

SCN bildades av Europadomstolen 2015 för att främja ett effektivt informationsutbyte mellan de nationella högsta domstolarna i Europa och Europadomstolen. Nätverkets fokus är frågor om mänskliga rättigheter. Antalet medlemmar uppgår i dagsläget till 107 högsta domstolar från 45 länder.

BESÖK I STRASBOURG

I juni besökte justitierådet Linda Haggren och justitiesekreteraren Emelie Liljeberg Europadomstolen i Strasbourg, Frankrike.

Bakgrunden till besöket var SCN:s årliga forum som Europadomstolen bjuder in till och där representanter från de högsta domstolarna möts för att utbyta erfarenheter. Diskussionsämnena denna gång var domstolarnas och domarnas oberoende. Linda Haggren och Emelie Liljeberg deltog

även i ett erfarenhetsutbyte kring de rättsutredande juristernas roll och arbetssätt vid domstolarna.

– Det är väldigt nyttigt att se hur andra domstolar arbetar och få en förståelse för våra olika förutsättningar, säger Linda Haggren.

NORDISKT RÄTTSPRESIDENT- MÖTE I LOFOTEN

Ordföranden Helena Jäderblom deltog i augusti på det årliga Nordiska rättspresidentmötet tillsammans med företrädare för de övriga högsta domstolarna i Norge, Sverige, Danmark, Finland och Island.

– En röd tråd genom programmet var domstolarnas oberoende och organisationen av domstolarnas arbete för att underlätta framtagning av vägledande avgöranden, säger Helena Jäderblom.

På agendan var också gemensamma frågor rörande bland annat domarrekrutering och om hur huvudförhandlingar i högsta instans kan underlätta prejudikatbildningen.

This translated ruling is provided for information purposes only. Only the Swedish-language versions are the official rulings.

In case no. 642-23, the **Swedish Tax Agency (Appellant) v. AA (Respondent)**, the Supreme Administrative Court delivered the following judgment on 28 August 2023.

RULING OF THE SUPREME ADMINISTRATIVE COURT

The Supreme Administrative Court affirms the advance ruling of the Board for Advance Tax Rulings.

Här hittar du HFD:s engelskspråkiga webb med de översatta avgörandena: Supreme Administrative Court (domstol.se)

RULINGS FROM THE SUPREME ADMINISTRATIVE COURT

Varje år publicerar Högsta förvaltningsdomstolen (HFD) ett antal avgöranden översatta till engelska.

Syftet är att ge icke-svenskspråkiga en inblick i domstolens verksamhet. Det innebär att avgöranden på områden som till exempel mervärdesskatt och offentlig upphandling, där lagstiftningen till stor del är harmoniserad inom EU, görs tillgänglig för exempelvis domstolar i andra länder. En särskild redaktionskommitté bestående av fem justitieråd avgör vilka domar som ska översättas.

Koppling till Europarätten

– Förutom avgöranden i mål med direkt koppling till Europarätten lyfter vi också gärna avgöranden som kan ha ett intresse för en bredare icke-svenskspråkig allmänhet, säger justitierådet Mats Anderson, som ingår i redaktionskommittén sedan några år tillbaka.

Översättningen av avgörandet sker i flera steg. Först tar en rättsöversättare fram en översättning. Den kontrolleras och bearbetas sedan av en justitiesekreterare. Slutligen går ett justitieråd igenom texten. En översättningsapplikation används även som stöd i arbetet. Man lägger ned ett betydande arbete för att se till att den engelskspråkiga versionen så nära som möjligt korresponderar med ursprungstexten.

AI-funktioner till hjälp på sikt

– Generellt blir en översättning aldrig på samma stilistiska nivå som ursprungstexten. På sikt kommer AI-funktioner att vara till stor hjälp, men än så länge behövs en hel del mänsklig handpåläggning för att minimera risken för fel eller betydelseglidningar, säger Mats Anderson.

MÅLHANTERING I FOKUS FÖR ALBANSKT BESÖK

Åtta medarbetare från den albanska konstitutionsdomstolen besökte Högsta förvaltningsdomstolen (HFD) i september.

Delegationen möttes av justitierådet Mats Anderson, beredningschefen Anna Heilbrunn och administrativa fiskalen Marc Fauvrelle. På programmet stod bland annat information om HFD:s administration, arbetsflöde och personalresurser.

– De var särskilt intresserade av hur vi jobbar med målhantering, men också

digitalisering och kommunikation, säger Marc Fauvrelle.

Efter en presentation av HFD fick den albanska delegationen en rundtur i lokalerna. Senare på programmet stod även besök på Högsta domstolen och Svea hovrätt.

En länsstyrelses beslut att inte vidta skyddsåtgärder vid övergivna gruvhål är inte överklagbart

(HFD 2023 ref. 36)

Ett bolag och en enskild hade hos länsstyrelsen begärt att två övergivna gruvhål skulle stängslas in. Länsstyrelsen meddelade i ett beslut att man inte ansåg att gruvhålarna innebar en sådan fara att uppförande av stängsel eller annan skyddsåtgärd fick anses nödvändig. Beslutet baserades på en ämbetskrivelse enligt vilken länsstyrelsen får uppföra stängsel eller annan skyddsanordning vid ett övergivet gruvhål om det finns en uppenbar fara för människor eller husdjur. Högsta förvaltningsdomstolen konstaterade att ämbetskrivelsen i fråga inte ger enskilda några rättigheter och att det inte heller finns någon skyldighet för länsstyrelsen att vidta åtgärder vid övergivna gruvhål. Högsta förvaltningsdomstolen fann att länsstyrelsens beslut inte kunde anses ha sådana faktiska verkningar som krävs för att beslutet ska kunna överklagas. Mot denna bakgrund fann Högsta förvaltningsdomstolen att förvaltningsrätten varit förhindrad att ta upp överklagandena till prövning.

Mål: 6553-21

I ett mål om tillämpning av resegarantilagen har det ansetts att en idrottsturnering inte utgör en turisttjänst enligt paketreselagen som tillhandahålls deltagarna i turneringen

(HFD 2023 ref. 39)

Den som är arrangör av en paketresa är skyldig att se till att resan omfattas av en resegaranti. För att det ska vara fråga om en paketresa ska resan innehålla minst två olika resetjänster. Begreppet resetjänst definieras i EU:s paketresedirektiv och i paketreselagen. Målet handlade om en handbollsturnering. Arrangemanget innefattade inkvartering av deltagande i turneringen, vilket utgör en resetjänst. Frågan var om själva turneringen utgjorde en turisttjänst och därmed en andra resetjänst. Att i stället för att vara åskådare delta i en idrottsturnering, vilket det handlade om i det nu aktuella fallet, skiljer sig enligt Högsta förvaltningsdomstolen tydligt från de exempel på turisttjänster som ges i paketresedirektivet. Högsta förvaltningsdomstolen fann således att en idrottsturnering inte utgör en turisttjänst enligt paketreselagen som tillhandahålls deltagarna i turneringen.

Mål: 6588-21

PROFESSORN SOM ÄR STÄNDIGT AKTUELL

Året då koranbränningar och klimataktivism var i fokus blev en 25 år gammal avhandling högaktuell. Justitierådet och före detta professorn Thomas Bull förblir aktiv i debatten och trogen sitt Uppsala.

Om beslutet för tio år sedan att lämna akademien säger han:

– Som justitieråd sitter jag inte på sidlinjen, i stället för att diskutera och analysera rättsfallen är jag med och skapar dem.

En sökning på Thomas Bull i mediearkivet för 2023 ger bilden av en person som hunnit med mer på ett år än de flesta gör på tio. Han har bland annat medverkat på riksdagsseminarier om polariserande retorik och mänskliga rättigheter, kommenterat yttrandefrihet och demonstrationer i poddar, syns och hörts i media samt varit moderator på Uppsalajuristernas alumnidag. Hans CV vittnar också om att han genom åren har lett flera offentliga utredningar.

– Jag tycker att man som offentliganställd och sakkunnig inom ett område har en skyldighet att ställa upp, säger han.

Thomas Bull tituleras i media även som yttrandefrihetsexpert och före detta professor i konstitutionell rätt. En röd tråd genom den dubbla karriären som professor och justitieråd är den offentliga rätten. Och intresset för det skrivna och talade ordet.

Juridiken var inte ett givet val från början, omständigheter och tillfälligheter ledde till studierna vid Uppsala universitet. Sture Bergström, senare professor i skatterätt men då tillfälligt i offentlig

rätt, fick upp ögonen för den unge studentens examensarbete om rättighetsbegreppet och såg potential. När en möjlighet öppnade sig på doktorandprogrammet uppmuntrades Thomas Bull att söka.

I slutet på 1990-talet disputerade han med avhandlingen ”Mötes- och demonstrationsfriheten. En statsrättslig studie av mötes- och demonstrationsfrihetens innehåll och gränser i Sverige, Tyskland och USA”, den avhandling som alltså år 2023 citeras flitigt i media. Den akademiska karriären fortsatte med en docentur och senare professur vid juridiska institutionen.

Kul att undervisa

Det finns forskare som ser undervisningen som ett nödvändigt ont för att få forskningsanslag. Thomas Bull var inte en av dem.

– Undervisning är kul och jag uppskattade kontakten med studenterna, säger han.

Han försökte hitta nya sätt att förklara och levandegöra juridiken, bland annat genom att studenterna fick agera aktörer i en lagstiftningsprocess; från remissinstanser till lagråd. Kurslitteraturen drygades också ut med skönlitteratur. Inte helt överraskande stod Kafkas ”Processen” på litteraturlistan som inledning på en diskussion kring ämnet rättssäkerhet. ▶

Fakta

Om Thomas Bull

Ville bli: Journalist, men jag kom inte in på utbildningen, då blev det juridik i stället. Jag kände någon som läste det, det har jag aldrig ångrat.

Det bästa med att vara justitieråd: Jag får förmånen att jobba med intressanta frågor tillsammans med engagerade och begåvade kollegor och vi gör något bra – skapar allmännytta genom vägledning i relevanta rättsfrågor.

Född och uppvuxen: Född i Värmland, uppvuxen i Umeå, Lycksele och Örnsköldsvik men med studentexamen från Gränna.

Bor: Uppsala, här finns de bästa studentmiljöerna och traditionerna.

Familj: Fru Soile och två barn, de är inte jurister, en arbetar på Försäkringskassan och en är civilingenjör.

Intressen: Sweden Rock-festivalen i Sölvesborg, jag åker varje år om jag kan.

Hans engagemang för studenterna uppmärksammades, bland annat genom att han tilldelades flera pedagogiska priser, till exempel för framstående insatser inom grundutbildningen.

Ambassadör för förvaltningsrätt

Som professor i konstitutionell rätt kom han också att bli ambassadör för förvaltningsrätten, ett rättsområde som inte har någon särskilt framträdande roll på juristprogrammet.

– Det finns en bild av att den typiska juristen arbetar på allmän domstol, men många kommer att arbeta privat och med detta kommer kontakter med myndigheter. Och många jurister arbetar inom statlig och kommunal förvaltning. Så kunskap i förvaltningsrätt är betydelsefullt, säger han.

”Administration inte min grej”

Så småningom förändrades arbetet på institutionen i en riktning där han inte riktigt kände sig hemma.

– Administration är viktigt, men det är inte min grej. Jag var också i ett läge där jag, efter tjugo år, började fundera på att göra något annat. Barnen började bli vuxna och min familjesituation hade förändrats, säger han.

Det blev då dags för karriär nummer två. För drygt tio år sedan tillträdde han som justitieråd i Högsta förvaltningsdomstolen (HFD).

– Som forskare är man mer ensam i sin roll, här ingår man i en kollegial miljö där det ibland kan bli intensiva diskussioner. Men vi är duktiga på att vara både professionella och oeniga, säger han.

En av de få nackdelarna med att arbeta på HFD är pendlingen mellan Uppsala och Stockholm, som ju tar tid och där tågen inte alltid går enligt tidtabell.

Bor kvar i Uppsala

– Att lämna Uppsala har inte varit aktuellt under årens lopp, även om jag numera har både barn och barnbarn som bor i Stockholm. Jag har större delen av mitt sociala liv i Uppsala och trivs bra med att bo i en lite mindre stad, säger han.

Nu väntar ett tillfälligt byte av arbetsplats till andra sidan Riddarholmsbron. Vid årsskiftet inleds en så kallad korsvis tjänstgöring där justitieråden för de högsta domstolarna byter plats. Den här gången är det Thomas Bull och Petter Asp som byter tjänst och arbetsplats.

– Jag ser mycket fram emot att tjänstgöra i Högsta domstolen, det ska bli lärorikt. Det finns områden som ligger nära varandra, till exempel när det gäller frågor om familjerätt och tvångsvård av unga eller skatterätt och frågor om skattebrott och aktiebolagsrätt.

Mål jag minns

– Målet om rättegångskostnader i förvaltningsmål som avgjordes av HFD i dess helhet (det vill säga i plenum) var av betydelse. HFD tog ställning till om man skulle ändra sin praxis på ett område av stor betydelse för enskilda. Domstolens majoritet kom fram till att rättsläget inte skulle ändras och gav därmed förvaltningsdomstolarna klara besked om hur de skulle hantera frågan om rättegångskostnader. Från min horisont hade dock rättsfallet störst betydelse för tolkningen av grundlagens krav på en rättvis rättegång. (HFD 2022 ref. 10)

Här kan du höra Thomas Bull berätta i podden Rättsfallet inifrån om målet om rättegångskostnader.

Målet om Cementas kalkbrytning på Gotland var kanske mest uppmärksammat i media på grund av att ett stopp av brytningen hade kunnat orsaka stora bekymmer för byggbranschen i Sverige och för att Lagrådet avstyrkt lagen för att den skulle stå i strid med grundlag. Målet innefattade även miljörättsliga frågor av stort intresse. De konstitutionella dimensionerna tyckte kanske jag var av störst intresse, eftersom HFD hade möjlighet att visa att en bedömning av Lagrådet inte är samma sak som en rättsprövning i domstol. (HFD 2022 ref. 50)

ÅRET I KORTHET

JANUARI

Ordföranden Helena Jäderblom och justitiesekreteraren Esin Tubluk berättar för HFD:s medarbetare om arbetet med kommissionen som har granskat och utvärderat regeringens, Utrikesdepartementets och utlandsmyndigheternas arbete med att uppnå frigivning av Dawit Isaak och Gui Minhai.

FEBRUARI

Justitieråden och Kanslicheferna i HD och HFD har ett gemensamt seminarium. På agendan står bland annat utbytestjänstgöringen för justitieråden.

MARS

Representanter från landets fyra kammarrätter deltar på det stora vertikala samrådet på HFD.

HFD återöppnar en filial i Umeå där justitiesekreteraren Robin Ånholm får ett arbetsrum i hovrättens lokaler. Under hösten ansluter justitiesekreteraren Maria Stenmark. Liksom övriga distansarbetare besöker Robin Ånholm och Maria Stenmark regelbundet Stockholm vid föredragningar och möten.

2020 inleder HFD en serie besök i landets tolv förvaltningsrätter. Syftet är erfarenhetsutbyte. Under besöken berättar HFD:s

medarbetare om domstolens roll och arbetsformer och förvaltningsrätterna gör detsamma. Besöken pausas under pandemin, men återupptas och slutförs 2023. I mars besöker HFD förvaltningsrätterna i Karlstad och Uppsala. Besöken avslutades i maj i Malmö.

Inför en engagerad publik hålls finalen i **HFD:s pingsturnering i domstolens bibliotek**. Slutstriden står mellan justitierådet Kristina Ståhl och justitiesekreteraren Tobias Andersson där den sistnämnde avgår med segern.

APRIL

Ett 20-tal italienska studenter från nätverket European Law Students Association (ELSA) besöker HFD. Studenterna, från ELSA Milano, möts av justitierådet Linda Haggren och administrativa fiskalen Marc Fauvrelle. Linda Haggren presenterar HFD:s roll och arbetssätt samt berättar om vilka måltyper som domstolen hanterar. Marc Fauvrelle visar dem sedan runt i huset.

Ordföranden Helena Jäderblom och justitieråden Martin Nilsson och Magnus Medin deltar i Nordiskt rättsseminarium på Island. Domare från de högsta domstolarna i Sverige, Norge, Finland, Island och Danmark är alla på plats. Värdskapet för Nordiskt rättsseminarium växlar mellan de deltagande länderna, det är Sveriges tur år 2025.

Religionsfrihet, klimatprocesser och GDPR är frågor på bordet när **HFD besöker sin franska motsvarighet Conseil d'État i Paris**. HFD representeras av ordföranden Helena Jäderblom, justitieråden Ulrik von Essen, Inga-Lill Askersjö och Thomas Bull samt av kanslichefen Katarina Grén. Besöket är en uppföljning av Conseil d'États besök hos HFD hösten 2020. Ytterligare erfarenhetsutbyten mellan Conseil d'État och HFD är planerade i framtiden.

Studenter från Stockholms universitet och specialkursen Den nya konstitutionella rätten besöker HFD.

MAJ

Justitierådet Henrik Jermsten och justitiesekreteraren Emma Millberg tar emot ett 40-tal tf. assessorer från både hovrätter och kammarrätter i **Sparreska salen** och talar om hur det är att arbeta med statliga utredningar. Bakgrunden är det så kallade Stockholmspaketet där tf. assessorer träffar potentiella arbetsgivare. Representanter för de deltagande myndigheterna berättar om vilka anställningar de erbjuder.

HD:s ordförande, justitierådet Anders Eka, presenterar sin utredning Förstärkt skydd för demokratin och domstolarnas oberoende (SOU 2023:12) för HFD:s medarbetare.

JUNI

I samband med plenum, där de 16 justitieråden samlas, delar ordföranden Helena Jäderblom ut **NOR-utmärkelser till justitieråden Linda Haggren och Magnus Medin samt kanslichefen Katarina Grén.** Alla tre har långa statliga karriärer inom juridik och ledarskap bakom sig.

Justitierådet Linda Haggren och justitiesekreteraren Emelie Liljeberg representerar HFD vid Europadomstolen i Strasbourg, Frankrike. De deltar i Superior Courts Networks årliga forum där representanter för de högsta domstolarna möts och utbyter erfarenheter.

HFD hälsar **sommarnotarierna Mathias Nilsson, Julia Rångeby, Matilda Hamner, Helena Wikström och**

Leonard Garg välkomna.

Under sina åtta veckor på domstolen arbetar de med såväl administrativa som rättsutredande uppgifter. De är med i olika delar av målhanteringen, allt från registrering till expediering.

EU-domstolens direktorat för forskning och dokumentation (DFD) träffar ett 50-tal medarbetare från HD och HFD i Sparreska salen. Jerker Olsson, senior expert vid DFD, beskriver bland annat hur den inledande kontrollen av en begäran om förhandsavgörande går till.

AUGUSTI

Ordföranden Helena Jäderblom deltar i det årliga **Nordiska rättspresidentmötet i Lofoten**, tillsammans med företrädare för de övriga högsta domstolarna i Norge, Sverige, Danmark, Finland och Island.

– En röd tråd genom programmet var domstolarnas oberoende och organisationen av domstolarnas arbete för att underlätta framtagning av vägledande avgöranden, säger Helena Jäderblom.

På agendan var också gemensamma frågor rörande bland annat domarrekrutering och om hur huvudförhandlingar i högsta instans kan underlätta prejudikatbildningen.

SEPTEMBER

Atta medarbetare från den albanska konstitutionsdomstolen besöker HFD. Delegationen möts av justitierådet Mats Anderson, beredningschefen Anna Heilbrunn och administrativa fiskalen Marc Fauvrelle. På programmet står bland annat information om administration, arbetsflöde och personalresurser.

Säpos uppdrag, det försämrade säkerhetsläget, desinformation och underrättelsearbete är frågor som **säkerhetspolischefen Charlotte von Essen** tar upp under sitt besök på HFD:s personalinformation.

HFD:s bibliotekarie Fredrik Larsson besöker, tillsammans med övriga nordiska överrättsbibliotekarier, Norges Høyesterett i Oslo. I stort sett varje år träffas domstolsbibliotekarierna för att utbyta erfarenheter och denna gång gick alltså resan till Norge.

Justitierådet Mats Anderson och justitiesekreteraren Tobias Anderson deltar i ett erfarenhetsutbyte för skatterättsdomare. På agendan står bland annat diskrimineringsbestämmelser i skatteavtal, rättsliga konsekvenser av att skatteprocesser drar ut på tiden, mervärdesskatt och aktuell praxis gällande bestämmelserna om inkomst av anställning i skatteavtal.

OKTOBER

Sju kanslichefskollegor i de Nordiska högsta domstolarna träffas i Stockholm.

Justitierådet Leif Gäverth, som liksom kollegan Mahmut Baran nyligen har tjänstgjort i Lagrådet, berättar om arbetet där på HFD:s personalinformation.

Ett 20-tal studenter från juristprogrammet vid Umeå universitet besöker HFD. På domstolen möter studenterna justitierådet Linda Haggren, justitiesekreteraren Emma Millberg, beredningsjuristen Cecilia Svensson och administrativa fiskalen Marc Fauvrelle.

– Studenterna var bland annat intresserade av hur man hittade lämpliga prejudikatmål och hur domarna samarbetar i det

kollektiva dömandet. Vi gick igenom HFD:s uppdrag och organisation samt berättade om vad som avgör vilka mål som får prövningstillstånd, säger Emma Millberg.

Ordföranden Helena Jäderblom talar på ett seminarium i Riga om nationella domstolars implementering av Europadomstolens domar.

Arrangör för konferensen, som hålls i Nationalbiblioteket, är lettiska högsta domstolen och Konstitutionsdomstolen.

– Det var nyttigt att få reflektera över Europarättens ställning i dessa tider då nationell konstitutionell identitet ibland lyfts fram av inhemska domstolar som ett skäl för att Europarätten inte ska få påverka den nationella rättsordningen, säger Helena Jäderblom.

Justitieråden Margit Knutsson och Magnus Medin leder ett seminarium om prövningstillstånd. Moderator är justitierådet Mats Anderson. I fokus är vilka grunder för prövningstillstånd som finns och när de ska användas.

Ett 60-tal domstolschefer och andra domare från de högsta förvaltningsdomstolarna i EU och EU-domstolen träffas under två dagar i oktober på Skeppsholmen i Stockholm för att diskutera förhandsavgöranden från EU-domstolen inom ramen för ACA. ACA är en europeisk sammanslutning som består av EU-domstolen och de högsta förvaltningsdomstolarna i medlemsstaterna.

NOVEMBER

Målhantering i allmänhet och prövningstillstånd i synnerhet är fokus när Milan Podhrázký, som är justitieråd vid Tjeckiens högsta förvaltningsdomstol, gör ett två veckor långt utbyte på HFD.

Under tiden på domstolen, där han handleds av justitierådet Mats Anderson, tar Milan Podhrázký bland annat del av ett seminarium om domskrivning.

Domskrivning är en ständigt levande förtroendefråga på HFD.

Justitieråden Leif Gäverth, Henrik Jermsten och Marie Jönsson leder ett seminarium för yngre jurister.

HFD arrangerar en temavecka på ämnet säkerhet. Syftet är att öka medvetenheten om säkerhetsfrågor och stärka domstolens samlade förmåga att hantera säkerhetsrisker.

Medarbetarna fördjupar sig i relevanta säkerhetsfrågor, till exempel oförutsedda händelser och otillåten påverkan.

Friskvårdsgruppen arrangerar även en så kallad walk and talk med säkerhetsrelaterade övningar. Utöver detta föreläser Anna Jonsson från Brottsförebyggande rådet (Brå) om otillåten påverkan.

Ett 40-tal tf. assessorer deltar i höstens Stockholmspaket.

DECEMBER

Domstolarnas traditionella Luciatåg arrangeras i Riddarholmskyrkan.

Språkexperten Sara Lövestam föreläser för HFD:s medarbetare.

Fråga om en arbetslöshetskassa haft skäl för att stänga av en person från rätten till arbetslöshetsersättning med hänvisning till att han hade skilts från sitt arbete på grund av otillbörligt uppförande

(HFD 2023 ref. 42)

Den som själv försätter sig i arbetslöshet – till exempel genom otillbörligt uppförande – kan bli avstängd från arbetslöshetsersättning i upp till 45 ersättningsdagar. I målet hade en person skilts från sin anställning som yrkeschaufför efter att hans körkort blivit återkallat på grund av att han inte uppfyllde de medicinska kraven för körkort. Som villkor för körkortet gällde att han måste verifiera varaktig nykterhet genom läkarintyg, vilket han inte hade lyckats göra. Arbetslöshetskassan beslutade att stänga av personen från arbetslöshetsersättning eftersom kassan menade att han genom körkortsåterkallelsen hade skilts från arbetet på grund av otillbörligt uppförande. Högsta förvaltningsdomstolen uttalade att karaktären på de exempel på vad som kan anses utgöra otillbörligt uppförande talar för att uttrycket närmast tar sikte på sådana beteenden som kan utgöra skäl för att avsluta en anställning på grund av misskötsamhet från arbetstagarens sida. En arbetstagares alkoholmissbruk kan ha karaktär av sjukdom och en arbetstagare får som huvudregel inte sägas upp på grund av sjukdom. Mot denna bakgrund fann domstolen att det förhållandet att en persons alkoholmissbruk lett till körkortsåterkallelse av medicinska skäl inte kunde anses utgöra ett sådant otillbörligt uppförande som avses i lagen. Arbetslöshetskassan hade därför inte haft skäl att stänga av personen från rätt till ersättning.

Mål: 530-22

En beskattningsbar person kan inte vägras att använda en sådan omsättningsbaserad beräkningsmetod som anges i artikel 174 i mervärdesskattedirektivet för att bestämma andelen avdragsgill ingående mervärdesskatt avseende gemensamma kostnader vid så kallad blandad verksamhet

(HFD 2023 ref. 45)

Om en beskattningsbar person bedriver både skattepliktig och undantagen verksamhet (s.k. blandad verksamhet) och förvärvar varor och tjänster som används gemensamt i båda dessa verksamheter medges avdrag för ingående mervärdesskatt endast för den del av den ingående skatten som hänför sig till den skattepliktiga verksamheten. Om denna del inte kan fastställas får avdragsbeloppet enligt de svenska bestämmelserna i stället bestämmas genom uppdelning efter skälig grund. Frågan i målen var om den svenska regleringen är förenlig med EU-rätten. Högsta förvaltningsdomstolen konstaterade att den svenska regleringen inte på ett korrekt sätt genomför de relevanta bestämmelserna i mervärdesskattedirektivet. Med hänsyn till den EU-rättsliga principen om direkt effekt ansåg domstolen att en beskattningsbar person inte kan vägras att använda den omsättningsbaserade beräkningsmetod som föreskrivs i direktivet för att bestämma andelen avdragsgill ingående mervärdesskatt avseende gemensamma kostnader vid blandad verksamhet.

Mål: 7254-7255-22

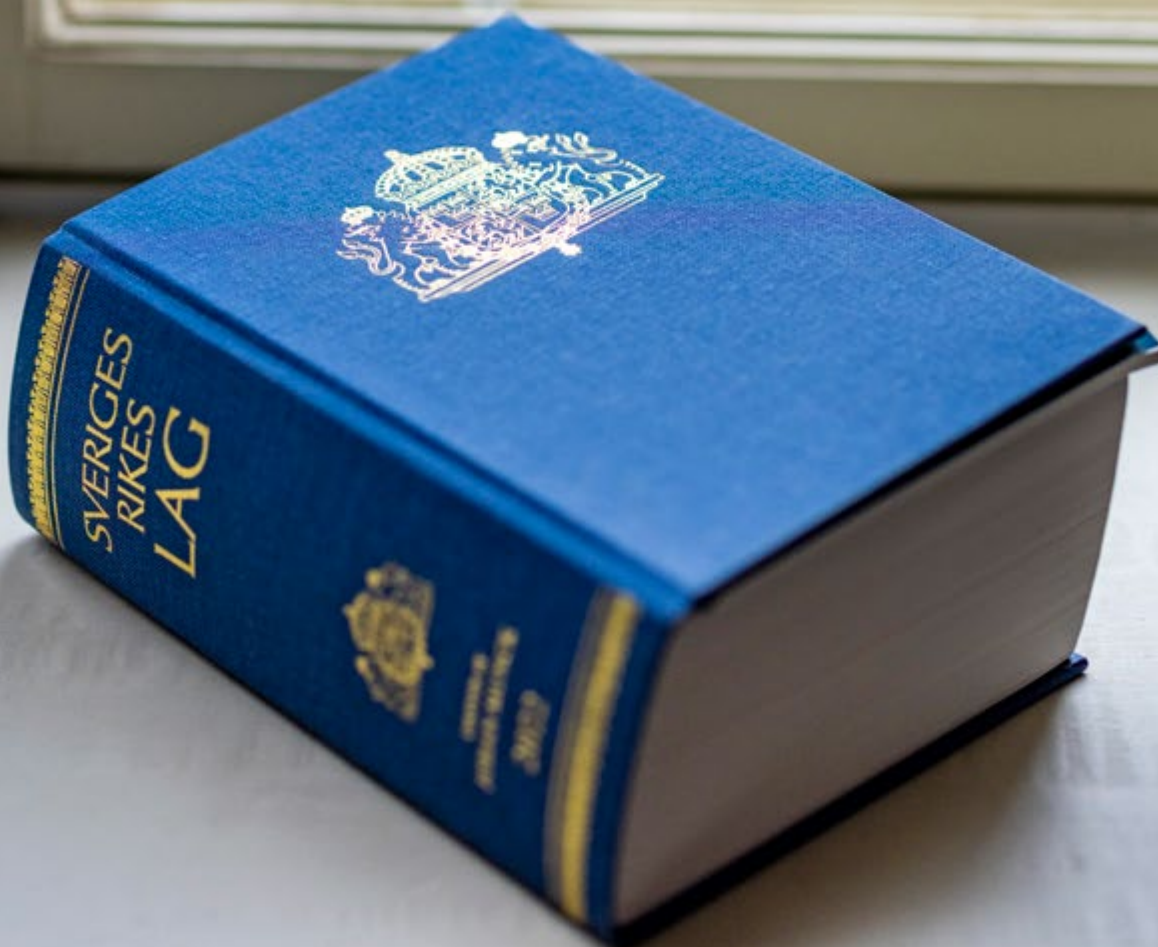

Integritetsskyddsmyndighetens beslut att inte utreda ett klagomål vidare respektive att avsluta ett tillsynsärende utan åtgärd är överklagbara

(HFD 2023 ref. 54 I och II)

Den som anser att en behandling av personuppgifter som avser henne eller honom strider mot EU:s dataskyddsförordning har rätt att lämna in ett klagomål till Integritetsskyddsmyndigheten som är tillsynsmyndighet inom dataskyddsområdet. Enligt förordningen ska var och en även ha rätt till ett effektivt rättsmedel mot tillsynsmyndighetens rättsligt bindande beslut eller om tillsynsmyndigheten t.ex. underlåter att behandla ett klagomål. I det första målet hade Integritetsskyddsmyndigheten beslutat att avsluta ett klagomålsärende. Högsta förvaltningsdomstolen fann att ett sådant beslut, vars innebörd är att Integritetsskyddsmyndigheten inte kommer att göra vad som begärts i ett klagomål, är överklagbart enligt EU:s dataskyddsförordning. I det andra målet hade Integritetsskyddsmyndigheten avslutat ett klagomålsärende i samband med att ett tillsynsärende öppnades. Myndigheten beslutade därefter att avsluta tillsynsärendet utan åtgärd. Högsta förvaltningsdomstolen fann att även ett sådant beslut, där utgången i tillsynsärendet avviker från vad som begärts i det bakomliggande klagomålet, är överklagbart enligt EU:s dataskyddsförordning.

Mål: 6193-22, 3691-22

HFD:S LEDAMÖTER

Stående från vänster:

Justitieråden

Thomas Bull
Kristina Svahn Starrsjö
Magnus Medin
Margit Knutsson
Ulrik von Essen
Marie Jönsson
Henrik Jermsten
Linda Haggren

Sittande från vänster:

Justitieråden

Martin Nilsson
Inga-Lill Askersjö
Leif Gäverth
Helena Jäderblom
Per Classon
Kristina Ståhl
Mats Anderson
Mahmut Baran

Taket i Sparreska salen.

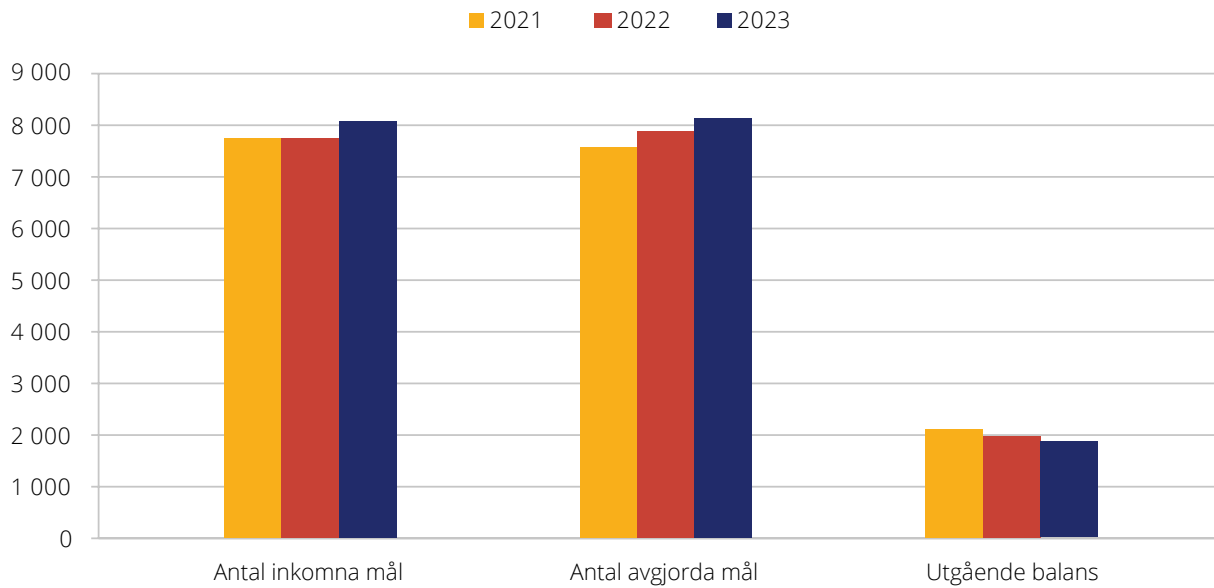
ORGANISATION

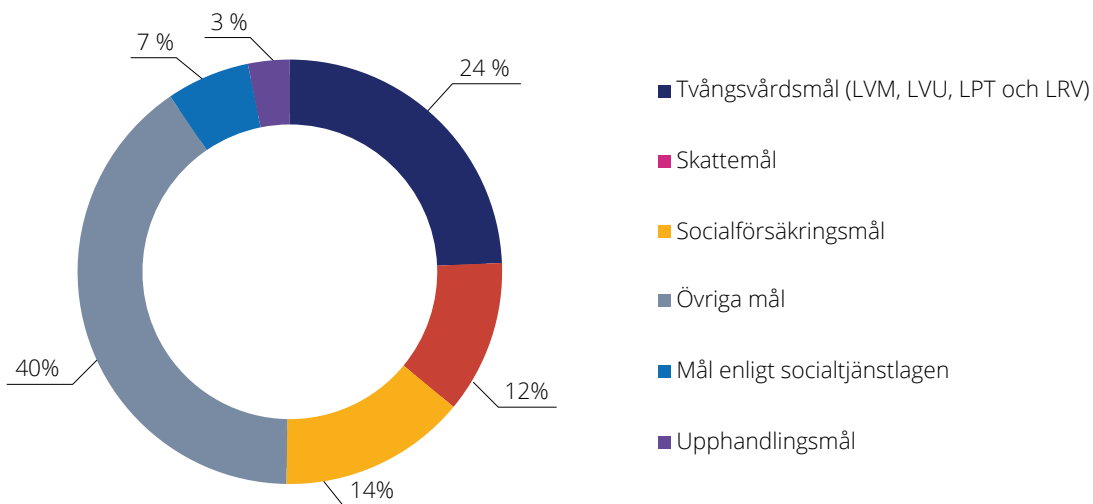
Beredningsenhet 3 har uppgått i övriga beredningsenheter.

STATISTIK

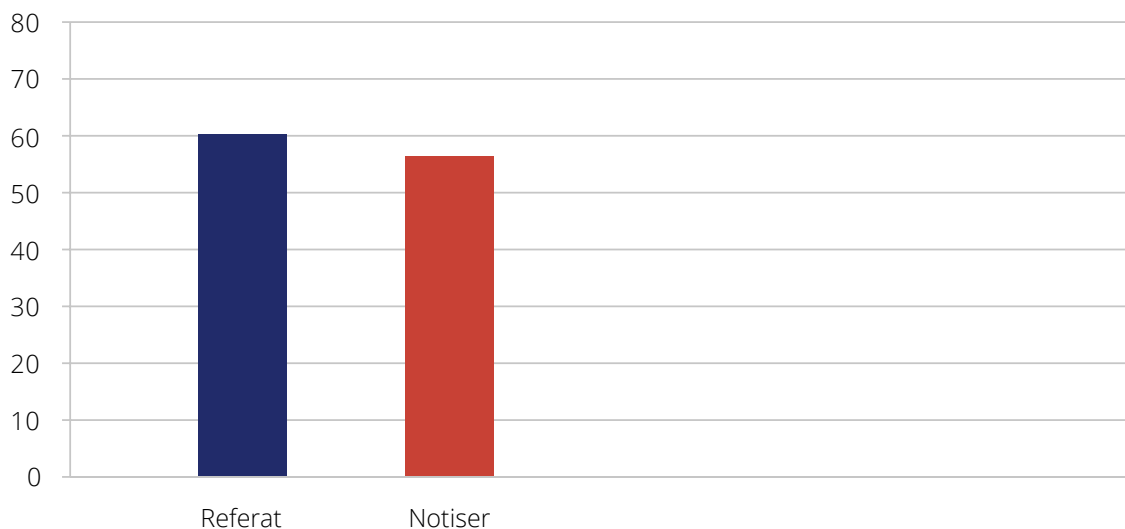
Antal inkomna, avgjorda och balanserade mål under 2021–2023

Avgjorda mål per målkategori under 2023

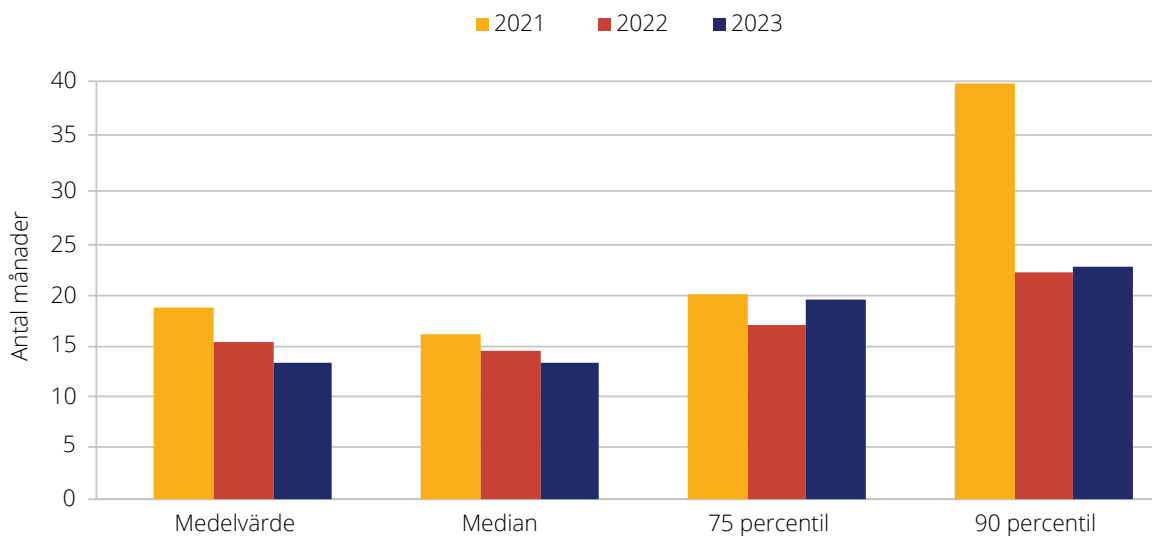

Antal referat och notiser under 2023

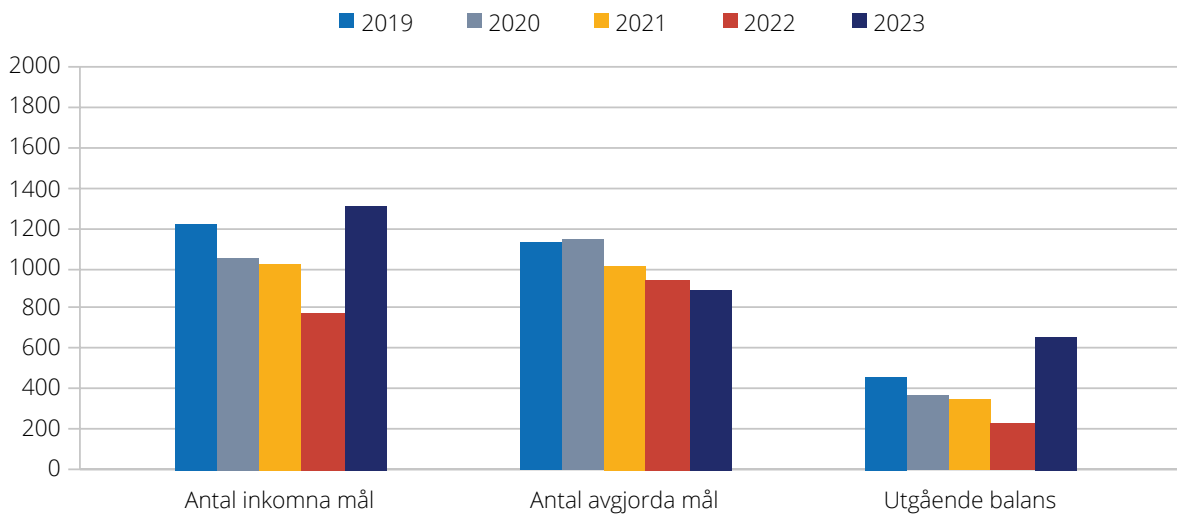

Antal månader från inkommande till avgjort i mål med beviljat prövningstillstånd under 2021–2023

SKATT

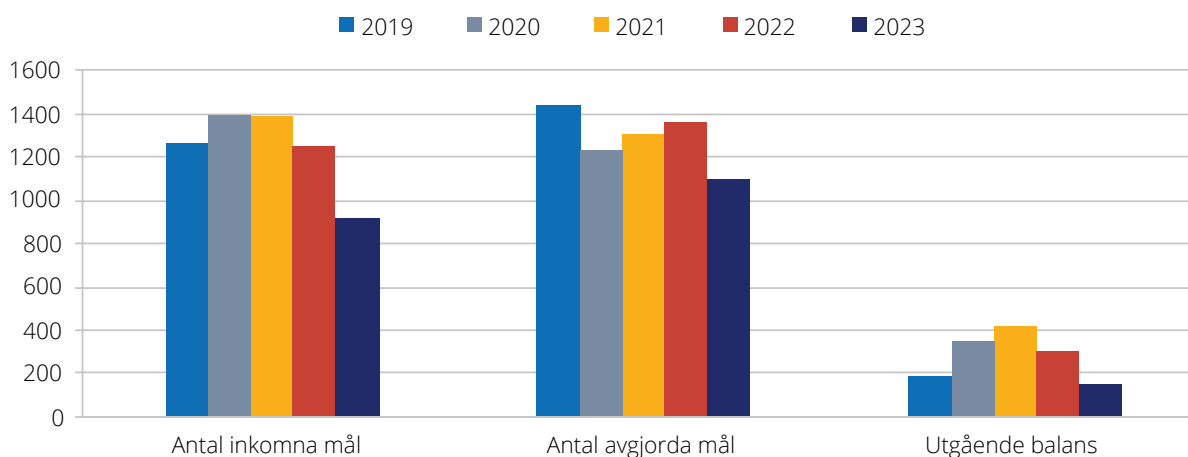
Antal inkomna, avgjorda och balanserade skattemål under 2019-2023

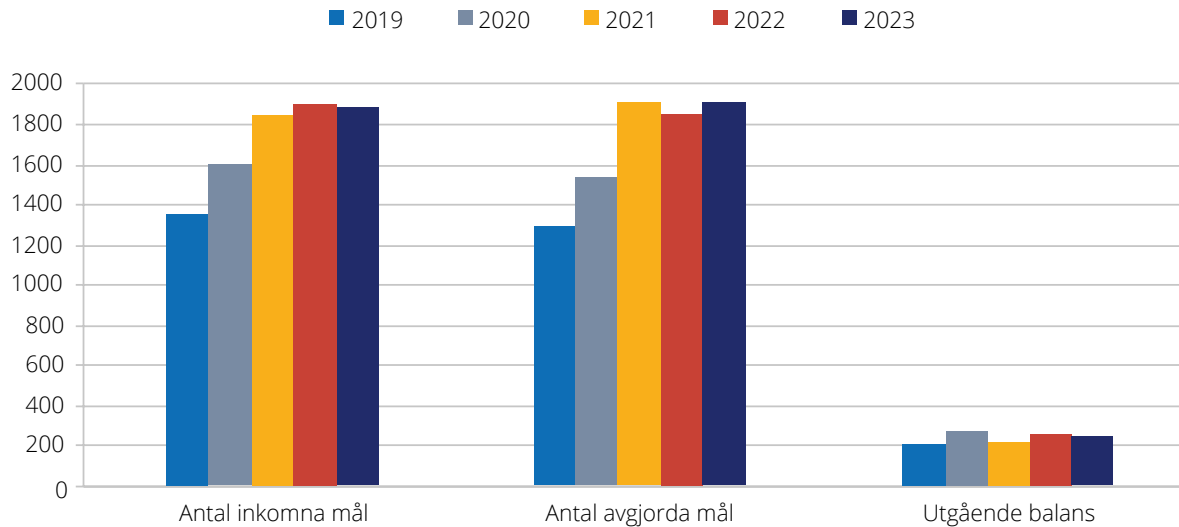
SOCIALFÖRSÄKRING

Antal inkomna, avgjorda och balanserade socialförsäkringsmål under 2019-2023

TVÅNGSVÅRD

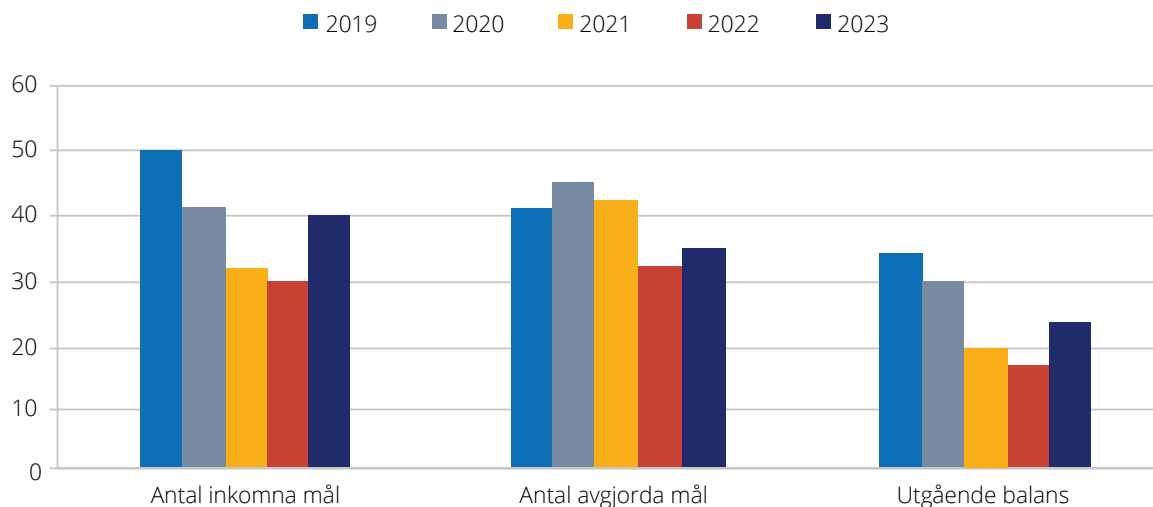
Antal inkomna, avgjorda och balanserade tvångsvårdsmål under 2019–2023

FÖRHANDBESKED

Antal inkomna, avgjorda och balanserade mål från Skatterättsnämnden under 2019–2023

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLEN
SVERIGES DOMSTOLAR